

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

ASEVELVOLLISUUS JOUKKOJEN REKRYTOINTIMUOTONA SUOMESSA

Kandidaatintutkielma

Kadettikersantti
Aleksi Raappana

Kadettikurssi 96
Ohjaajalinja

Huhtikuu 2012

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi 96. kadettikurssi	Linja Ohjaajalinja
Tekijä Kadettikersantti Aleksi Raappana	
Tutkielman nimi Asevelvollisuus joukkojen rekrytointimuotona Suomessa	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskoulun kurssikirjasto
Aika Huhtikuu 2012	Tekstisivuja 28

TIIVISTELMÄ

Asevelvollisuus on monitahoinen käsite. Se on kuitenkin kaikissa tapauksissa tapa rekrytoida henkilöstöä asevoimille. Alati kasvavat puolustusmäärärahojen leikkaukset ja naapurimaiden siirtyminen ammattiarmeijoihin on herättänyt paljon keskustelua asevelvollisuudesta myös Suomessa. Onko asevelvollisuus edelleen järkevin tapa rekrytoida henkilöstöä Suomen puolustusvoimille?

Tässä tutkimuksessa verrataan suomalaista asevelvollisuutta valikoivaan asevelvollisuuteen ja vapaaehtoisuuteen perustuvaan rekrytointiin. Vaihtoehtoiset mallit ovat rakennettu poliittisten yhdistysten ehdotelmien sekä muiden maiden esimerkkien pohjalta. Malleja vertaillaan kansalaisten suhtautumisen ja taloudellisten kulujen perusteella. Tutkimus on laadullinen vertaileva tutkimus. Lähdeaineistona toimivat aiheeseen liittyvä tutkimuskirjallisuus, valtioliset asiakirjat, mielipidetutkimukset ja poliittisten yhdistyksien erilaiset ehdotelmat.

Suomen geopolitiittisesta sijainnista johtuen sotilaallisen hyökkäyksen uhkaa ei voida sulkea pois. Suomen puolustusratkaisu nojaa tällä hetkellä alueellisen puolustuksen periaatteeseen. Jotta alueellinen puolustus voidaan uskottavasti toteuttaa, tässä tutkielmassa on päädytty valtiollisten asiakirjojen pohjalta 250 000 sotilaan reservin vähimmäiskokoon. 15 vuoden sijoitusajalla se vaatii käytännössä koko miespuolisen ikäluokan rekrytoimisen.

Suomen kansasta vajaa kolmannes kannattaa jonkinlaisen valikoivuuden lisäystä asevelvollisuuteen. Monien Euroopan maiden kokemukset kuitenkin osoittavat, että valikoiva asevelvollisuus näyttää johtavan aina lopulta ammattiarmeijaan. Lisäksi säästöt, joita valikoiva asevelvollisuus tuottaisi nykyiseen asevelvollisuuteen verrattuna, tulisivat pelkästään reservin pienentämisestä. Se kuitenkin veisi pohjan uskottavalta alueelliselta puolustukselta.

Täysin vapaaehtoisuuteen perustuva armeijamalli pienentäisi reservin kokoa ja motivoisi sotilaita rahallisilla palkkioilla. Lisäksi kertausharjoitusten määrää kasvatettaisiin nykyisestä huomattavasti. Tarvittava hakijamäärä näyttäisi nykyisten mielipidemittausten mukaan täytyvän. Kansasta yli puolet kuitenkin vastustaa vapaaehtoista mallia. Vapaaehtoisuuteen perustuvan mallin kustannukset olisivat myös suuremmat kuin nykyisen asevelvollisuuden. Syynä olisivat suuremmat henkilöstömenot. Pienempi reservi vapauttaisi kuitenkin henkilötyövuosia kansantalouden käyttöön, jolloin lopputulo voisi olla positiivinen.

Yleinen asevelvollisuus on ainoa keino, jolla tarvittavan reservin koko saadaan järkevästi täytettyä. Myös suurin osa kansasta on sen kannalla. Jos uhkakuvat ja uhkamallit muuttuisivat ja puolustusvoimien päätehtävä olisi esimerkiksi kansainvälinen kriisinhallinta, voisi tilanne olla toinen. Tällä hetkellä yleinen asevelvollisuus on kuitenkin paras keino hankkia henkilöstöä Suomen puolustusvoimille.

AVAINSANAT

asevelvollisuus, valikoiva asevelvollisuus, vapaaehtoisuuteen perustuva rekrytointi, uhkakuvat, puolustusratkaisu

ASEVELVOLLISUUS JOUKKOJEN REKRYTOINTIMUOTONA SUOMESSA

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat	2
1.2 Tutkimuksen rakentuminen	3
2. SOTILAALLISET UHKAKUVAT SUOMESSA	5
2.1 Venäjä	6
2.2 Alueelliset konfliktit ja terrorismi	7
3. SUOMEN PUOLUSTUSRATKAISUSTA	8
3.1 Alueellinen puolustus	8
3.2 Kansainvälinen yhteistyö ja sotilaallinen liittoutumattomuus	9
4. ASEVELVOLLISUUS SUOMESSA	11
4.1 Asevelvollisuus rekrytointimuotona	11
4.2 Kansalaisten suhtautuminen	14
4.3 Taloudelliset vaikutukset	15
5. VALIKOIVA ASEVELVOLLISUUS	17
5.1 Valikoiva asevelvollisuus rekrytointimuotona	17
5.2 Kansalaisten suhtautuminen	18
5.3 Taloudelliset vaikutukset	20
6. VAPAAEHTOISUUTEEN PERUSTUVA REKRYTOINTI	21
6.1 Vapaaehtoisuus rekrytointimuotona	21
6.2 Kansalaisten suhtautuminen	23
6.3 Taloudelliset vaikutukset	24
7. PÄÄTELMÄT	26
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS	29

ASEVELVOLLISUUS JOUKKOJEN REKRYTOINTIMUOTONA SUOMESSA

1. JOHDANTO

Asevelvollisuus käsitteenä on monitahoinen. Se voi tarkoittaa monia erilaisia asioita. Sveitsin asevelvollisuus koskee kaikkia miehiä ja vapaaehtoisia naisia. Se käsittää lyhyen varusmiespalveluksen ja useita kertausharjoituksia. Siellä asevelvollisuuteen kuuluu omien sotilasvarusteiden säilytys ja huoltaminen kotona oman asevelvollisuuden ajan. Puhutaan niin sanotusta kansanarmeijasta.¹ Venäjällä asevelvollisuus koskee niin ikään kaikkia miehiä. Siellä sen kesto on yhden vuoden ja asevelvollisuus on vältettävissä, mikäli omaa oikeanlaisia suhteita.² Myös Suomella on oma versionsa asevelvollisuudesta, joka on muotoutunut aina 1500-luvun nostoväestä ja 1800-luvun lopun arvonnalla suoritetusta asevelvollisuudesta nykymuotoonsa. Yhteistä näille käsitteille on rekrytointipolitiikka. Asevelvollisuus on kaikissa tapauksissa tapa hankkia henkilöstöä armeijalle. Ensimmäisen maailmansodan aikana se oli käytössä niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassakin. Armeijat tarvitsivat henkilöstöä paljon ja jonkin muotoinen asevelvollisuus oli järkevin ja taloudellisin vaihtoehto hankkia sitä. Nykyään se on kuitenkin yhä harvinaisempaa. Yhdysvallat luopui asevelvollisuudestaan 1973.³ Ranska ja Espanja tekivät niin 1996 sekä Italia 1999.⁴ Ruotsissa päätös asevelvollisuuden lakkauttamisesta tehtiin vasta vuonna 2009.⁵ Tällä hetkellä EU:n jäsenmaista vain Suomella ja Kyproksella on asevelvollisuus, jossa selvästi yli puolet ikäluokan miehistä astuu asepalvelukseen.⁶ Teknologia kehittyy, uhkakuvat muuttuvat ja kansainväliset kriisinhallintaoperaatiot näyttävät yhä suurempaa roolia asevoimien käytössä. Suurin osa Euroopan maista on nähnyt tarpeen muut-

¹ Federal Constitution of the Swiss Confederation

² War Resisters International

³ Rostker (2006), s. 2

⁴ Ajangiz (2000), s. 13

⁵ Jonsson & Nordlund (2010), s. 10

⁶ Nokkala (2008), s. 1

taa myös rekrytointipolitiikkaansa. Suomella on tietty uhkakuvakirjo, johon puolustusvoimien on vastattava. Onko asevelvollisuus edelleen paras tapa hankkia henkilöstöä tähän tehtävään?

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Keskustelu asevelvollisuudesta on jokapäiväistä nykymedioissa. Lähinaapuriemme ja muiden länsimaiden siirtyminen vapaaehtoisuuteen perustuvaan rekrytointiin tai valikoivaan asevelvollisuuteen on saanut suomalaisetkin miettimään puolustusvoimien rekrytointipolitiikkaa. Lisäksi puhe uhkakuvien muutoksesta ja alati kasaantuvat taloudelliset paineet luovat tarvetta muutokseen. Asevelvollisuudesta löytyy paljon aiempia tutkimuksia. Viimeisimpänä mainittakoon Risto Siilasmaan johtaman työryhmän tekemä raportti: ”Suomalainen asevelvollisuus”, joka tutki asevelvollisuuden sopivuutta Suomeen. Raportin mukaan asevelvollisuus on kustannustehokkain tapa tuottaa Suomen puolustuskyky.⁷ Viranomaisten kanta on siis se, että Suomelle sopii parhaiten asevelvollisuuteen perustuva rekrytointi. Myös varsinaista tutkimuskirjallisuutta asevelvollisuudesta on olemassa paljon. Muun muassa Arto Nokkala ja Kari Laitinen ovat tutkineet paljon aihetta. Esimerkkeinä mainittakoon Nokkalan ”Asevelvollisuus”⁸ ja Laitisen ”Suomalainen asevelvollisuus, historiallinen kaari ja kansallinen olemus”⁹. Eräänä tärkeänä lähteenä tutkimuksessani on myös Jarno Limnéllin tutkimus Suomen uhkapolitiikasta 2000-luvun alussa.¹⁰

Millaisia uhkakuvia Suomen valtiolla on ja kuinka niihin vastataan? Se on erittäin laaja kysymys. Tässä tutkimuksessa pohjaan näkemykseni kyseisessä asiassa valtion viralliseen kantaan. Pohjana toimivat pääasiassa erilaiset valtiolliset asiakirjat, kuten Valtioneuvoston puolustuspoliittiset selonteot (VNS). Mielipidetutkimukset antavat edelleen osansa lähdeaineistoon. Kansalaisten mielipidettä asevelvollisuudesta on tutkittu useasti. Esimerkiksi Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS) on kysellyt aiheesta paljon viimeaikaisissa tutkimuksissaan. Kansan mielipide näyttäisi näiden tutkimusten pohjalta olevan jakautumassa kahdella tavalla, mutta selvä enemmistö on silti vielä asevelvollisuudella rakennettavan suuren reservipohjaisen armeijan kannalla.¹¹ Myös erilaiset puolueet ja järjestöt ovat tuoneet julki omia mielipiteitään asiaan liittyen. Muun muassa Vihreä miesliike esittää omilla verkkosivuillaan vaihtoehdon suomalaiselle asevelvollisuudelle, joka pohjautuu vapaaehtoisuuteen.¹² He esittävät mallissaan perusteluja ja jopa rahankäyttölaskelmia mallinsa tueksi. Lisäksi esimerkiksi Vih-

⁷ Puolustusministeriö (2010a), s. 8

⁸ Nokkala (2008)

⁹ Laitinen (2005)

¹⁰ Limnéll (2009)

¹¹ MTS (2010), s. 5

¹² Vihreä miesliike (2010)

reä puolue esittää omilla verkkosivuillaan ehdotuksen valikoivasta asevelvollisuudesta.¹³ Kyseisiä ehdotelmia käytän tutkimuksessani vertailupohjana Suomen nykyiselle asevelvollisuudelle.

Asevelvollisuus on siis tärkeä ja ajankohtainen aihe. Sitä korostavat keväällä 2012 päätettävät puolustusmäärärahojen leikkaukset ja säästämisen tarve. Pyrin luomaan uutta näkökulmaa tutkimukseeni tarkastelemalla asevelvollisuutta nimenomaan joukkojen rekrytointimuotona. Vertaan Suomen nykyistä mallia asevelvollisuudesta valikoivaan asevelvollisuuteen ja vapaaehtoisuuteen perustuvaan rekrytointiin. Vertaileva tutkimus antaa mahdollisuuden verrata vaihtoehtoisia malleja Suomen nykyiseen malliin. Näin on helpompi löytää perusteluita sille, miksi juuri Suomen asemassa asevelvollisuus on kenties sopivin ratkaisu, tai toisaalta missä tilanteessa jotkin vaihtoehtoiset mallit saattaisivat toimia paremmin. Yläkokonaisuutena aiheellani on Suomen puolustusratkaisu. Jatkuva keskustelu muuttuvista uhkakuvista ja puolustusvoimien tehtäväkuvista antaakin mielestäni perusteita tutkia aihetta myös rekrytointipolitiikan kannalta, koska se vaikuttaa olennaisella tavalla koko puolustusvoimien rakentumiseen.

1.2 Tutkimuksen rakentuminen

Tutkimusongelmana tutkimuksessani on asevelvollisuuden toimivuus Suomen puolustusvoimien rekrytointimenetelmänä. Tutkimusongelma rajaa aihetta rekrytointipolitiikan suuntaan. Päättökysymyksenä tutkielmassani on: ”Kuinka asevelvollisuus toimii rekrytointimenetelmänä Suomessa?”. Tarkentavia alakysymyksiä ovat: ”Millaisia sotilaallisia uhkakuvia Suomella on ja miten niihin vastataan?”, ”Millaisia rekrytointipoliittisia vaihtoehtoja asevelvollisuudella voisi olla?”, ”Kuinka suomalaiset suhtautuvat eri vaihtoehtoihin?” ja ”Millaisia ovat eri vaihtoehtojen kustannukset?” Kun tutkitaan asevelvollisuuden toimivuutta, pohjan tutkimukseen antavat sotilaalliset uhkakuvat, joihin puolustusvoimien on vastattava. Vaihtoehtoisilla rekrytointiratkaisuilla taas saadaan aikaan vertailupohjaa nykyisen mallin rinnalle. Käsittelen tutkimuksessani ensin Suomen uhkakuvapolitiikkaa ja puolustusratkaisua. Käsitte lyn pohjaan virallisiin asiakirjoihin ja tutkimuskirjallisuuteen. Sen jälkeen avaan omissa luvuissaan nykyisen asevelvollisuuden sekä ehdotelmat valikoivasta asevelvollisuudesta ja täysin vapaaehtoisuuteen perustuvasta rekrytoinnista. Jokaisesta vaihtoehdosta pyrin avaamaan perustoimintaperiaatetta ja tutkimaan suomalaisten suhtautumista kyseiseen vaihtoehtoon sekä vaihtoehdon rahallisia kustannuksia valtiolle. Demokraattisessa valtiossa kansan mielipide lopulta ratkaisee, kuinka asevoimat rakentuvat. Valtion taloudellinen tilanne ja käytettävissä

¹³ Vihreät (2010)

olevat resurssit taas rajaavat eri mahdollisuudet. Siksi mielestäni on järkevää tutkia asevelvollisuutta ja vertailtavia malleja juuri näistä näkökulmista. Lopussa ovat päätelmät, joissa totean tutkimuksen pohjalta, että juuri nykyisessä tilanteessa, nykyisillä uhkamalleilla ja uhkakuvilla asevelvollisuus sopii parhaiten Suomen puolustusvoimien rekrytointimenetelmäksi.

Kyseessä on laadullinen, vertaileva tutkimus ja tutkimusmenetelmänä toimii asiakirja- ja kirjallisuusanalyysi. Pohjan tutkimukselle luo alun käsiteanalyysi suomalaisesta asevelvollisuudesta. Sen rakentamiseksi käytän tutkimuskirjallisuutta, puolustuspoliittisia selontekoja ja Siilasmaan työryhmän raporttia. Vertailtavien mallien rakentamisen pohjalla käytän olemassa olevia esimerkkejä, joita saan muiden maiden asevoimista ja Suomeen ehdotetuista vaihtoehtoisista ratkaisuksista. Tämän lisäksi erilaiset oletukset ja mielipidetutkimukset antavat olennaisen lisän tutkimuspohjaan.

Koska tutkin asevelvollisuuden sopivuutta Suomen puolustusvoimien rekrytointimenetelmänä, on hyvä ymmärtää, mihin puolustusvoimia tarvitaan. Oletetut uhkamallit ovat avainasemassa, kun mietitään, millaiset puolustusvoimat Suomella tulisi olla. Uhkakuvalla tarkoitetaan uhkamalliin perustuvaa, nimettyyn valtioon liittyvää ja uhkamallia täsmentävää kuvausta turvallisuusympäristön kehittymisestä. Uhkamalli on taas kuvaus häiriöstä turvallisuusympäristössä. Häiriö voi vaikuttaa turvallisuustilanteeseen ja sen seurauksena valtiolliseen itsenäisyyteen sekä kansalliseen turvallisuuteen. Suomen sotilaallisessa maanpuolustuksessa käytettäviä uhkamalleja ovat poliittinen, taloudellinen sekä sotilaallinen painostus, sotilaallisella voimalla uhkaaminen ja sen käyttö. Uhkakuvaa laadittaessa siis pohditaan kyseisen uhkaavan toiminnan todennäköiset poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset päämäärät ja toimintatavat Suomea vastaan.¹⁴ Uhkakuvat määrittävät sen, millainen Suomen sotilaallisen puolustuksen on oltava.

Teoreettinen lähestymistapani tutkimukseen on moniulotteinen. Käsittelen maailmaa ja poliittisia suhteita monen asian summana. Jarno Limnéll käsittelee kirjassaan Suomen uhkakuvaliittikaa 2000-luvun alussa. Hän pohjaa uhkanäkemykset Karl Popperin ”kolmen maailman” ontologian välille. Nämä kolme maailmaa ovat ihmismielestä riippumaton todellisuus eli luonto, ihmisen tajunnan muodostama todellisuus eli psyyke ja kolmas maailma, joka muodostuu ensimmäisen ja toisen maailman summana. Kolmannessa maailmassa luonto siis asettaa olemassa olevat uhkakuvat ja uhkatodellisuuden pohja on olemassa, halusipa ihminen sitä tai ei. Ulkoinen todellisuus on kuitenkin ihmisen muokattavissa eli ”*uhkakuvien ontologinen*

¹⁴ Kenttäohjesääntö (2007), s. 26 - 27

*olemassaolo on riippuvainen ihmisistä, joiden vuorovaikutuksessa uhkien merkitykset ja käsitteet rakennetaan.*¹⁵ Voimme siis puhua Limnéllin mukaan ”järjen realismista – maailma on sitä mitä se on”.¹⁶ Pohjaan oman tutkimukseni samankaltaiseen näkemykseen uhkakuvien rakentumisesta. Sodan uhka on olemassa, vaikka se tällä hetkellä olisikin epätodennäköinen.

2. SOTILAALLISET UHKAKUVAT SUOMESSA

*”Suomen turvallisuuspoliittiseen asemaan vaikuttavat monet globaalit, eurooppalaiset ja lähiympäristöömme liittyvät tekijät. Toiminnallisesti tarkasteltuna siihen vaikuttavat muun muassa poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset tekijät. Myös eräillä muilla kansainvälisiin, yhteisöllisiin ja yksilöllisiin arvoihin ja arvostuksiin liittyvillä piirteillä on turvallisuusympäristöömme kohdistuvia vaikutuksia, joskin niiden seuraamukset ovatkin pikemmin välillisiä kuin välittömiä.”*¹⁷

Suomen turvallisuuspolitiikkaan vaikuttaa erittäin laaja uhkakuvakirjo. Nykymaailmassa sotilaalliset uhkakuvat väistyvät yhä enemmän erilaisten poliittisten ja taloudellisten uhkakuvien tieltä.¹⁸ Koska Suomen puolustusvoimien päätehtävä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, keskityn tässä kappaleessa tarkastelemaan vain sotilaallisia uhkakuvia. Pohjaan uhkakuvakäsittelyni pääasiassa valtioneuvoston tuoreimpiin selontekoihin, jotka toimivat puolustusmäärärahoiden allokoina. Niihin on pyritty kirjaamaan Suomea koskevat uhkakuvat. Selontekoja luettaessa on kuitenkin ymmärrettävä, että ne ovat politiikan välineitä ja myös Suomea uhkaavia tekijöitä on poliittisesti muotoiltu. Poliitikot ovat siis päättäneet millaisia uhkakuvia asiakirjoihin kirjataan ja kuinka ne siellä esitetään. Esimerkiksi taloudellisten resurssien puute voisi ohjata poliitikkoja arvioimaan uhkakuvia sellaisiksi, että käytettävissä olevilla resursseilla niihin pystytään vastaamaan. Myös esimerkiksi sotilaallinen liittoutumattomuus heijastuu uhkakuvapolitiikkaan. Jos Suomi liittoutuisi sotilaallisesti, muuttuisivat todennäköisesti vastaavasti uhkamallit ja uhkakuvatkin, joihin vastataan. Uhkakuvien uudelleenarviointi vaikuttaa tietysti aina suoraan puolustusvoimien tehtäviin ja rakenteeseen. Siksi ne ovat olennainen osa puolustusvoimien rekrytointipoliittikkaa. Suomen sotahistorian ja kansainvälisen nykytilanteen varjolla avaan tässä kappaleessa Suomen sotilaallista suhdetta Venäjään ja pohdin kansainvälisiä konflikteja sotilaallisen voimankäytön mahdollisuuden kannalta katsottuna.

¹⁵ Limnéll (2009), s. 21 - 22

¹⁶ Limnéll (2009), s. 21 - 22

¹⁷ MPKK, Strategian laitos (2001), s. 1

¹⁸ Limnéll & Raitasalo (2008), s. 7 - 8

2.1 Venäjä

Vladimir Putinin presidenttikauden tuloksena Venäjä on saanut poliittisen ja taloudellisen toimintansa jälleen vakaammalle pohjalle. Tämä on mahdollistanut myös sotilasmenojen kasvattamisen. Venäjän voidaankin katsoa tavoittelevan suurvalta-asemansa palauttamista. Virallisesti Venäjä listaa suurimmiksi uhkikseen Yhdysvaltojen hegemoniapyrkimykset, lännen taloudellisen, poliittisen ja sotilaallisen läsnäolon lisääntymisen Venäjälle perinteisillä vaikutusalueilla, sekä Naton laajentumisprosessin. Sen pyrkimyksenä on hankkia asema, jossa se pystyy vaikuttamaan omaan turvallisuusympäristöönsä riittävällä tasolla suhteessa sen valtiolliseen voimaan. Venäjän asevoimien päätehtäviksi on listattu sen intresseihin ja turvallisuuden kohdistuvien sotilaallisten ja sotilaspoliittisten uhkien torjuminen, maan taloudellisten ja poliittisten intressien turvaaminen, rauhan ajan voimankäyttö sekä sotilaallisen voiman käyttö turvallisuuden takaamiseksi. Myöskään sotilaallinen voimankäyttö Venäjän omien rajojen ulkopuolella omien kansalaisten turvaamiseksi ei ole poissuljettua. Tästä hyvänä esimerkkinä on Georgian kriisi. Kriisissä Venäjä ei noudattanut kansainvälisen yhteistyön keskeisiä periaatteita.¹⁹

Myönteinen talouskehitys on merkittävä tekijä myös Venäjän vakauden kannalta. On kuitenkin muistettava, että Venäjällä on ongelmia edelleen muun muassa ihmisoikeuksien ja kansalaisvapauksien toteuttamisessa, korruptiossa ja oikeuslaitoksen riippumattomuudessa. Myös hidas edistyminen talouden rakenneuudistuksissa aiheuttaa ongelmia. Energiatuotanto ja muu infrastruktuuri ovat huonossa kunnossa. Pula kaasusta ja sähköstä tulee olemaan tulevaisuudessa myös ongelma. Taloudellisilla taantumilla ja Venäjän omilla talouskampailuilla voi myös olla vaikutuksia Venäjän ulkopoliittiseen vakauteen.²⁰

Kuinka Suomi sitten sitoutuu Venäjään? Sotilaallisia uhkia arvioidessa on otettava huomioon kaksi perustekijää: poliittiset aiomukset ja sotilaallinen kapasiteetti.²¹ Suomen geopoliittinen sijainti Venäjän rajanaapurina erottaa Suomen muista pohjoismaista. Pitkän yhteisen rajan lisäksi Itämerellä ja Kuolan niemimaalla on Venäjälle suuri strateginen merkitys. Euroopan unioni on Venäjän tärkein kauppakumppani²², ja Itämeri toimii sille tärkeänä kauppareittinä. Itämeri on myös Venäjän ainut meriyhteys sen länsirannikolla. Sen strateginen merkitys sotilaallisesti on siis suuri. Suomikin on merkittävä kauppakumppani Venäjälle ja suhteet Venäjään ovat tällä hetkellä hyvät. Suomen maantieteellistä sijaintia Venäjälle kriittisillä alueilla ja

¹⁹ Limnell (2009), s. 21 - 22

²⁰ VNS (2009) s. 36 - 40

²¹ Koli (2005), s. 146

²² VNS (2009) s. 37

syviä siteitä länsivaltoihin sekä Natoon ei voida kuitenkaan unohtaa. Ne ovat varmasti Venäjän näkökulmasta myös eräänlainen ongelma sen suurvaltapyrkimyksille. Mahdollisuuksia konfliktin poliittisille perusteille Venäjän näkökulmasta on siis olemassa paljon. Myös Venäjän sotilaallinen kapasiteetti on huomattava.²³ Venäjällä on siis olemassa kyky uhata Suomea. Vaikka sillä ei tällä hetkellä ole halua tehdä sitä, on oletettava, että tällainen halu voi joskus syntyä. Välitöntä uhkaa ei siis ole, mutta uhkan mahdollisuus on tunnustettava.²⁴

2.2 Alueelliset konfliktit ja terrorismi

Vaikka puolustusvoimien päätehtävänä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, ei voida unohtaa kriisinhallintaa ja terrorismin vastaista toimintaa. Jäsenyys EU:ssa ja YK:ssa antaa monia velvoitteita toimia sotilaallisesti omien rajojen ulkopuolellakin. Valtaosa alueellisista konflikteista tapahtuu Pohjois-Afrikasta Kaakkois-Aasiaan ulottuvalla vyöhykkeellä. Kaukana omasta maaperästä tapahtuvat operaatiot tekevät niistä kalliita ja haastavia. Konfliktien luonne on myös muuttunut epäsymmetrisemmäksi, ja osapuolet ovat enenevässä määrin eivaltioollisia ryhmittymiä. Tämä luo paljon haasteita ja riskitekijöitä rauhanturvaajille.²⁵

Valtioneuvoston selonteko 2009 listaa kansainvälisen terrorismin myös pitkäaikaisesti vaikuttavaksi uhkaksi. Tällä hetkellä se koostuu pääosin ääriliikkeisiin pohjautuvasta terrorismista. Suurimmaksi uhkaksi Euroopassa luetaan Al Qaidan ideologisesti yhdistyvät ryhmittymät, itsenäiset solut ja yksittäiset henkilöt. Niiden toimintaa on todella vaikea ennakoida. Terroriiskut tehdään yleensä omatekoisin räjähtein, mutta myös kemiallisten, biologisten, säteilevien ja muiden vaarallisten aineiden käyttöä pidetään vakavana uhkana. Joukkotuhoaseet ja terrorismi yhdistelmänä on muun muassa Yhdysvaltojen, Euroopan Unionin, Venäjän ja Naton turvallisuusstrategioiden vakavimmaksi listattu uhka.²⁶ Puolustusvoimien on siis pystyttävä vastaamaan myös globaaleihin ongelmiin. Terrorismin mahdollisuutta Suomen maaperälläkään ei voida sulkea pois.

Suomen puolustusvoimien päätehtävä tällä hetkellä ei kuitenkaan ole kansainvälinen kriisinhallinta. Esimerkiksi Natoon kuuluva Tanska ei puolustusministeriönsä mukaan näe perinteistä hyökkäystä enää uhkana tulevaisuudessa. Sen takia Tanska ei näe enää tarpeelliseksi ylläpitää perinteistä alueellista puolustusta. Näin se voi keskittyä enemmän kansainväliseen terro-

²³ The Defence Ministry of the Russian Federation (2004), s. 22

²⁴ Nokkala (2009), s. 75

²⁵ VNS (2009), s. 11 ja 59 - 61

²⁶ VNS (2009), s. 17 - 18

rismin ja joukkotuhouksien leviämisen torjumiseen.²⁷ Vaikka kansainvälinen kriisinhallinta ja terrorismin vastainen taistelu ovat myös Suomen puolustusvoimien tehtävissä, Suomessa perinteisen hyökkäyksen uhkaa ei voida sulkea pois. Jos uhkamallit ja uhkakuvat muuttuisivat siten, ettei sellaista uhkaa enää olisi ja puolustusvoimien päätehtävä olisi kansainvälisissä operaatioissa, se vaikuttaisi todennäköisesti vahvasti myös puolustusvoimien rakenteeseen.

3. SUOMEN PUOLUSTUSRATKAISUSTA

*”Suomen puolustus perustuu alueellisen puolustuksen periaatteeseen, yleiseen asevelvollisuu-
teen ja laajaan reserviin sekä vahvaan maanpuolustustahtoon ja kansainväliseen sotilaalli-
seen yhteistyöhön. Alueellisiin joukkoihin ja valtakunnallisiin liikkuviin joukkoihin perustuva
puolustusjärjestelmä kattaa koko maan alueen.”*²⁸

Puolustuksen ensisijaisena tavoitteena on ennalta ehkäistä sotilaallisen voiman käyttöä Suomea vastaan. Tämä tapahtuu ulkosuhde- ja puolustuspolitiikan keinoin. Asevoimat jo olemassaolollaan toimivat myös ennalta ehkäisevänä tekijänä, joka nostaa kynnystä tehdä sotilaallinen hyökkäys Suomeen. Puolustuksen tehtävänä on taata Suomen itsenäisyys ja turvata kansalaisten sekä valtionjohdon toiminnanvapaus eli vastata olemassa oleviin uhkakuviin. Tämä tapahtuu alueellisen puolustuksen periaatteella. Puolustusratkaisun keskeisinä tekijöinä ovat myös sotilaallinen liittoutumattomuus ja kansainvälinen yhteistyö.²⁹

3.1 Alueellinen puolustus

Kylmä sota vakiinnutti suomalaisen sodankuvan sellaiseksi, että puolustusvoimien on kyettävä vastaamaan laajamittaiseen hyökkäykseen. Se tapahtuu alueellisella puolustuksella.³⁰ Alueellinen puolustus vaatii kykyä toimia koko maan alueella. Sen lisäksi on kyettävä muodostamaan painopiste kunkin tilanteen vaatimalla tavalla. Alueellisen puolustuksen tavoitteena on estää vihollisen hyökkäys rajoilta alkaen kuluttamalla sitä. Strategisesti tärkeät alueet, kohteet ja yhteiskunnan elintärkeät toiminnot suojataan muodostamalla niille tarpeen vaatima ylivoima, jolla saadaan vihollisen hyökkäys torjuttua ja vihollinen lyötyä. Puolustavat joukot jaetaan kahteen osaan. Niitä ovat alueelliset ja operatiiviset joukot. Alueelliset joukot koostuvat jalkaväkiprikaateista, jotka perustetaan eri alueiden reserviläisistä. Operatiiviset joukot ovat

²⁷ Ministry of Defence, Denmark (2004), s. 6

²⁸ VNS (2009), s. 77

²⁹ VNS (2009), s. 77

³⁰ Raitasalo (2008), s. 130

puolustuskykyisempiä, liikkuvia ja koko valtakunnan alueella toimivia joukkoja. Sellaisia ovat muun muassa meri- ja ilmavoimien joukot, helikopteripataljoona sekä valmiusprikaatit.³¹

Suomen kokoisen alueen puolustamiseen tarvitaan laajapohjainen armeija. Jotta vihollisen kuluttaminen voidaan aloittaa jo rajalta ja ylivoima saavuttaa strategisissa ratkaisukohdissa, tarvitaan tarpeeksi suuri määrä liikkumiskykyisiä joukkoja. Jotta alueellinen puolustus voidaan tehokkaasti toteuttaa, tarvitaan tämänhetkisen virallisen kannan mukaan 350 000 sotilaan armeija.³² Joukot jakautuvat 250 000 sotilaan vahvuisiin alueellisiin joukkoihin ja 100 000 sotilaan vahvuisiin operatiivisiin joukkoihin.³³ Siilasmaan työryhmän raportista kuitenkin ilmenee, että nähtävissä olevalla rahoituskehityksellä puolustusvoimat kykenee ylläpitämään enää 250 000 sotilaan armeijaa. Miesvahvuus on tietenkin vain yksi tekijä, eikä se yksin anna kokonaiskuvaa puolustusvoimien suorituskyvystä.³⁴ Nykyaikainen joukkotuotanto koulutusmenetelmänä³⁵, modernit varusteet ja parempi tilannekuva voivat mahdollistaa uskottavan alueellisen puolustuksen myös 250 000 sotilaan vahvuisella, entistä liikkuvammalla joukolla. Siilasmaan työryhmän raporttiin³⁶ ja valtioneuvoston selontekoihin³⁷ perustuen pidän tätä lukua tutkimuksessani vähimmäisvaatimuksena uskottavan alueellisen puolustuksen perustaksi.³⁸

3.2 Kansainvälinen yhteistyö ja sotilaallinen liittoutumattomuus

Valtioneuvoston selonteosta käy ilmi, että on Suomen intressien mukaista olla laajasti mukana kansainvälisessä yhteistyössä myös turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta. Suomi kuuluu muun muassa Euroopan unioniin, Yhdistyneisiin kansakuntiin, toimii Naton rauhankumppanina ja harjoittaa turvallisuusyhteistyötä esimerkiksi Ruotsin ja Norjan kanssa. Kuten Suomen puolustusratkaisusta käy ilmi, Suomi on kuitenkin sotilaallisesti liittoutumaton. Suomella ei ole siis suoranaista velvoitetta lähteä sotaan kenenkään toisen maan puolesta. Toisaalta muilla mailla ei ole myöskään velvollisuutta auttaa Suomea sotilaallisesti hyökkäyksen uhattessa. Kansainvälinen yhteistyö on kuitenkin turvallisuutta ehdottomasti parantava tekijä.³⁹

³¹ VNS (2009) s. 104 - 106

³² Koli (2005), s. 147

³³ VNS (2004), s. 102, 126

³⁴ Puolustusministeriö (2010a), s. 31

³⁵ Envall (2009), s. 14

³⁶ Puolustusministeriö (2010a)

³⁷ VNS (2004) ja VNS (2009)

³⁸ Keväällä 2012 esitetyssä puolustusvoimauudistuksen ratkaisumallissa reservin kooksi ehdotettiin 230 000 (http://www.defmin.fi/files/2052/Puolustusvoimien_ratkaisumalli_8212.pdf), viitattu 15.4.2012.

³⁹ VNS (2009), s. 66 - 78

Euroopan unionia voidaan poliittisen ja taloudellisen toimijan ohella pitää valtioiden muodostamana turvallisuusyhteisönä. Sille on ominaista pyrkimys arvojen samankaltaistamiseen, intressien yhdenmukaistamiseen ja ristiriitojen rauhanomaiseen ratkaisemiseen.⁴⁰ Jäsenyyden unionissa on Suomelle siis perustavanlaatuinen turvallisuuspoliittinen valinta, ja jäsenyyden unionissa voidaan katsoa vahvistavan Suomen turvallisuutta. Unionin toiminta itsessään jo vahvistaa jäsenmaiden välisiä suhteita, minkä lisäksi unionin ulkoinen toiminta luo vakautta lähiympäristöön. Unioniin kuuluvilla jäsenmailla on avunantovelvoite, jonka mukaan jäsenmaat tukevat toisiaan, mikäli joku niistä joutuu sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi. Avunantovelvoite ei edellytä unionitason yksimielistä päätöstä, vaan jokainen valtio tekee omat päätöksensä mahdollisesta avunannosta. VNS 2009:n mukaan Suomi antaa tukea avunantovelvoitteen mukaisesti ja odottaa muiden maiden toimivan samoin. Tämä voidaan katsoa suurena ennaltaehkäisevänä seikkana sotilaallista hyökkäystä vastaan. Unionin yhteiset kriisinhallintaoperaatiot myös parantavat sotilaallisen avunannon ja vastaanottamisen yhteistyökykyä. Jokainen valtio tekee kuitenkin omat päätöksensä mahdollisesta avunannosta.⁴¹ Avunantovelvoite ei siis vähennä oman uskottavan puolustuksen tarvetta tai vähennä uskottavaan puolustukseen tarvittavaa kapasiteettia. Mahdollisimman tehokas ja vaikuttava unioni on kuitenkin Suomen etujen mukaista myös sotilaallisesta näkökulmasta.

Nato perustettiin kylmän sodan aikana yhteistä uhkaa vastaan. Neuvostoliiton ja Varsovan liiton aiheuttama uhka oli vakava ja Nato perustettiin turvaamaan jäsenmaita. Liitto loi yhteisen vahvemman puolustuskyvyn, mikä nosti kynnystä hyökätä sen jäsenvaltioita vastaan. Neuvostoliiton hajottua alkoi yhteinen uhkakuva olla kuitenkin häilyvä. Liitolle alettiin etsiä uudenlaista tarkoitusta. Vuoden 2001 syyskuun 11. päivän tapahtumia pidetään viimeistään muutoskohtana Naton toiminnassa. Nykyään liitto näkee uhkakuvakirjonsa paljon laajempaan ja se listaakin erääksi päätyökseen taistelun terrorismia vastaan. Liiton perustarkoitus on kuitenkin edelleen jäsenmaidensa turvallisuuden takaaminen. Naton sopimuksen viidennessä artiklassa määritelläänkin, että hyökkäys joltain jäsenmaata kohtaan tulkitaan hyökkäykseksi kaikkia jäsenmaita kohtaan.⁴² Tällä hetkellä kriisinhallintaoperaatiot muodostavat pääosan Naton toiminnasta.

Suomi ei tällä hetkellä kuulu Natoon, vaan on sen kumppanuusmaa. Suomi osallistuu aktiivisesti kumppanuusmaille avoinna olevaan yhteistyöhön ja sen kehittämiseen. Myös poliittinen vuoropuhelu Naton kanssa on jatkuvaa. Lisäksi Suomi osallistuu moniin Naton rauhanturva-

⁴⁰ Linnéll (2009), s. 184

⁴¹ VNS (2009), s. 67

⁴² NATO: A short history of NATO

tehtäviin ja on mukana kehittämässä sen nopean toiminnan joukkojen toimintaa osana kansainvälistä kriisinhallintaa. Suomelle ei kuulu kuitenkaan viidennen artiklan mukaista turvaa. Naton jäsenmaat eivät ole velvoitettuja auttamaan Suomea sotilaallista hyökkäystä vastaan.⁴³ Naton kumppanuusmaana oleminen ei siis vähennä oman tarpeeksi pystyvän ja uskottavan puolustuksen tarvetta.

Suomen on vastattava uhkamalleihinsa ja uhkakuviinsa sotilaallisesti liittoutumattomana. Jos siihen asiaan tulisi muutos ja Suomi liittoutuisi sotilaallisesti, muuttuisi myös puolustusratkaisu. Tällöin saattaisi olla, että alueellinen puolustus ei olisi enää järkevin tapa puolustaa Suomea. Myös uhkakuvat ja uhkamallit jouduttaisiin rakentamaan uudestaan. Näin puolustusvoimien uskottavaan toimintaan tarvittava henkilöstön vähimmäismäärä voisi olla pienempi. Muun muassa Ruotsi listaa asevoimiensa päävastuiksi jatkuvan taistelukyvyn ylläpitämisen. Kylmän sodan aikana Ruotsin asevoimien päätehtävä oli Ruotsin rajojen suojeleminen, mutta muutokset ruotsalaisissa uhkamalleissa ja uhkakuvissa ovat muuttaneet myös asevoimien tehtäväkenttää ja rakennetta.⁴⁴ Suomi on kuitenkin tällä hetkellä sotilaallisesti liittoutumaton. Tämänhetkiset uhkamallit ja uhkakuvat määrittävät Suomen puolustusratkaisun.

4. ASEVELVOLLISUUS SUOMESSA

4.1 Asevelvollisuus rekrytointimuotona

*”Jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta, jollei jäljempänä toisin säädetä.”*⁴⁵

Tällä hetkellä Suomen puolustusvoimien sodan ajan vahvuus on 350 000 sotilasta.⁴⁶ Joukko kootaan suomalaisista asevelvollisista miehistä ja vapaaehtoisista naisista. Asevelvollisuuteen kuuluu varusmiespalvelus, kertausharjoitukset, ylimääräinen palvelus ja osallistuminen liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen. Lisäksi on osallistuttava kutsuntoihin ja palveluskelpoisuuden tarkistukseen.⁴⁷ Asevelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun suomalainen mies täyttää 18 vuotta. Varusmiespalvelus on suoritettava ennen 30 ikävuoden loppua. Yleensä se tapahtuu kutsuntoja seuraavien kolmen vuoden aikana, eli kun mies on 19 - 21-vuotias. Palvelupaikan tai ajankohdan siirtoa voi anoa hyvästä syystä. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi

⁴³ VNS (2009), s. 75 - 77

⁴⁴ Swedish armed forces

⁴⁵ Asevelvollisuuslaki 1 luku 2 §

⁴⁶ Taskutietoa maanpuolustuksesta (2009), s. 7

⁴⁷ Asevelvollisuuslaki 1 luku 2 §

keskeneräiset opinnot. Palvelukseen astutaan joka vuosi kahdessa erässä, tammi- ja heinäkuussa. Tällä hetkellä noin 80 % ikäluokan miehistä suorittaa varusmiespalveluksen.⁴⁸ Naisien oikeus suorittaa vapaaehtoinen asevelvollisuus astui voimaan 1995. Päästäkseen suorittamaan varusmiespalveluksen naisen täytyy olla suomalainen, 18 - 30-vuotias sekä terveydeltään ja ominaisuuksiltaan asepalvelukseen sopiva. Puolustusministeriö määrää vuosittain palvelukseen otettavien naisten määrän. Aluetoimistot valitsevat hakevien naisten joukosta ne, jotka määrätään palvelukseen.⁴⁹

Puolustusvoimien henkilöstön kokoaminen alkaa siitä, kun asevelvollinen menee kutsuntoihin. Kutsunnoissa asevelvolliselle määrätään palveluspaikka ja palvelukseen astumisen ajankohta. Hänelle tehdään myös palveluskelpoisuuden tarkistus, jossa todetaan, että asevelvollinen on fyysisesti ja henkisesti kykenevä suorittamaan varusmiespalveluksen. Varusmiespalveluksen aikana asevelvolliselle annetaan sotilaskoulutuksen perusteet. Ensin peruskoulutuskaudella varusmiehelle opetetaan sotilaan perustaidot, tehdään tarvittavat soveltuvuus- ja kuntotestit sekä arvioidaan soveltuvuus erikois- tai johtajakoulutukseen. Erikoiskoulutuskaudella koulutusta jatketaan erilaisiin miehistön tehtäviin. Johtajakoulutuskaudella annetaan koulutus upseerin tai aliupseerin tehtäviin. Joukkokoulutuskaudella varusmiehet koulutetaan toimimaan omassa sodan ajan tehtävässään. Koulutusta jatketaan varusmiespalveluksen jälkeen kertausharjoituksin. Niiden tarkoituksena on pitää yllä varusmieskoulutuksessa saatuja taitoja ja kouluttaa entistä vaativampiin tehtäviin. Lisäksi niissä perehdytetään asevelvolliset mahdollisiin kehityksen mukanaan tuomiin muutoksiin ja annetaan mahdollisuus harjoitella oman varsinaisen sodan ajan joukkonsa kanssa. Asevelvolliset siis kuuluvat varusmiespalveluksensa jälkeen reserviin, kunnes täyttävät 60 vuotta tai miehistön jäsenet 50 vuotta. Varareserviin taas kuuluvat ne asevelvolliset, jotka eivät ole vielä suorittaneet varusmiespalvelusta, eivät enää kuulu reserviin tai ovat vapautettuja rauhan ajan palveluksesta. Palvelusajat ovat 180, 270 ja 362 vuorokautta.⁵⁰

Mikäli asevelvollisella on esimerkiksi jokin vakaumuksellinen syy kieltäytyä varusmiespalveluksesta, hän voi suorittaa asevelvollisuuden myös siviilipalveluksena. Siviilipalveluksen kesto on 362 vuorokautta, ja se suoritetaan jonakin yhteiskunnalle hyödyllisenä siviililuontoisena työnä.⁵¹ Asevelvollinen voidaan myös vapauttaa rauhanajan palveluksesta, jos hän on siihen

⁴⁸ Taskutietoa maanpuolustuksesta (2009), s. 46

⁴⁹ Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 1 luku 1 §, 3 §

⁵⁰ Asevelvollisuuslaki 3, 4 ja 5 luvut

⁵¹ Siviilipalveluslaki 1 luku 1 §

kykenemätön jonkin fyysisen tai henkisen vamman takia tai jos hänet voidaan katsoa vaaraksi palvelusturvallisuudelle⁵².

Valtioneuvoston teettämä tutkimus suomalaisesta asevelvollisuudesta arvioi, että nähtävissä olevalla rahoituskehityksellä puolustusvoimat pystyvät 2010-luvun lopulla ylläpitämään korkeintaan 250 000 sotilaan vahvuutta. Sodan ajan vahvuutta voidaan säädellä varusmiespalveluksen suorittaneiden määrän ohella myös säätelemällä sijoitettuna oloaika. Näin vaikutetaan myös suoraan joukon ikärakenteeseen. Ikäluokan miehistä varusmiespalveluksen suorittaneiden määrä saadaan vertaamalla suorittaneiden määrää ikäluokan miesten kokonaismäärään. Tämä vertailu voidaan kuitenkin tehdä vasta, kun ikäluokka täyttää 30 vuotta. Nykysuuntauksen mukaan enää noin runsaat 70 % 1990-luvulla syntyneistä miehistä suorittaa varusmiespalveluksen. Kutsuntaikäisten miesten määrän on arvioitu laskevan tasaisesti vuoteen 2015 saakka, jolloin heitä olisi noin 29 000. 2020-luvun aikana määrä näyttäisi vakiintuvan noin 30 000 kutsuntaikäiseen mieheen. Jos varusmiespalveluksen suorittaneiden osuus säilyy noin 70 prosentissa, päästään sillä noin 21 000 vuosittaiseen miesmäärään käytettäväksi sodan ajan kokoonpanoihin. Jos taas näistä noin 80 % sijoitetaan sodan ajan joukkoihin, on vuosittainen miesmäärä noin 17 000. Kun sijoitusajaksi päätettäisiin 15 vuotta, päästäisiin sillä 250 000 sotilaan vahvuuteen. Tämä tarkoittaisi siis edelleen sitä, että koko ikäluokan olisi suoritettava varusmiespalvelus, jotta 250 000 sotilaan vahvuuteen päästäisiin.⁵³

Jotta tarvittava 250 000 sotilaan määrä saavutettaisiin, tarvitaan siihen edellisen laskelman perusteella koko ikäluokka. Asevelvollisuus näyttäisi siis olevan ainut järkevä rekrytointikeino, jolla siihen päästään. Lisäksi asevelvollisuutta perustellaan hyvänä maanpuolustustahdon kasvattajana. Sillä myös taataan laaja rekrytointipohja. Kansan ”valioryksilöt” saattaisivat nähdä hyötyvänsä itse enemmän, jos he käyttäisivät voimavarojaan muuhun kuin asepalvelukseen, jos se ei olisi pakollista. Asevelvollisuus poistaa myös rekrytointipaineita viranomaisilta. Vaikka tiedotustyötä joudutaan tekemään, ei varsinaisia markkinointipaineita ole samalla tavalla kuin kenties muissa rekrytointimalleissa. Näin säästetään paljon rahaa ja voimavaroja. Toisaalta se saattaa kostautua huonona palvelusmotivaationa tai suurina keskeyttämislukuina. Ongelmalla on siis toinen puolensakin. Jotta Suomen puolustusratkaisu voitaisiin toteuttaa, on asevelvollisuus kuitenkin tehokkain vaihtoehto tarpeeksi suuren henkilöstömäärän hankkimiseen.⁵⁴

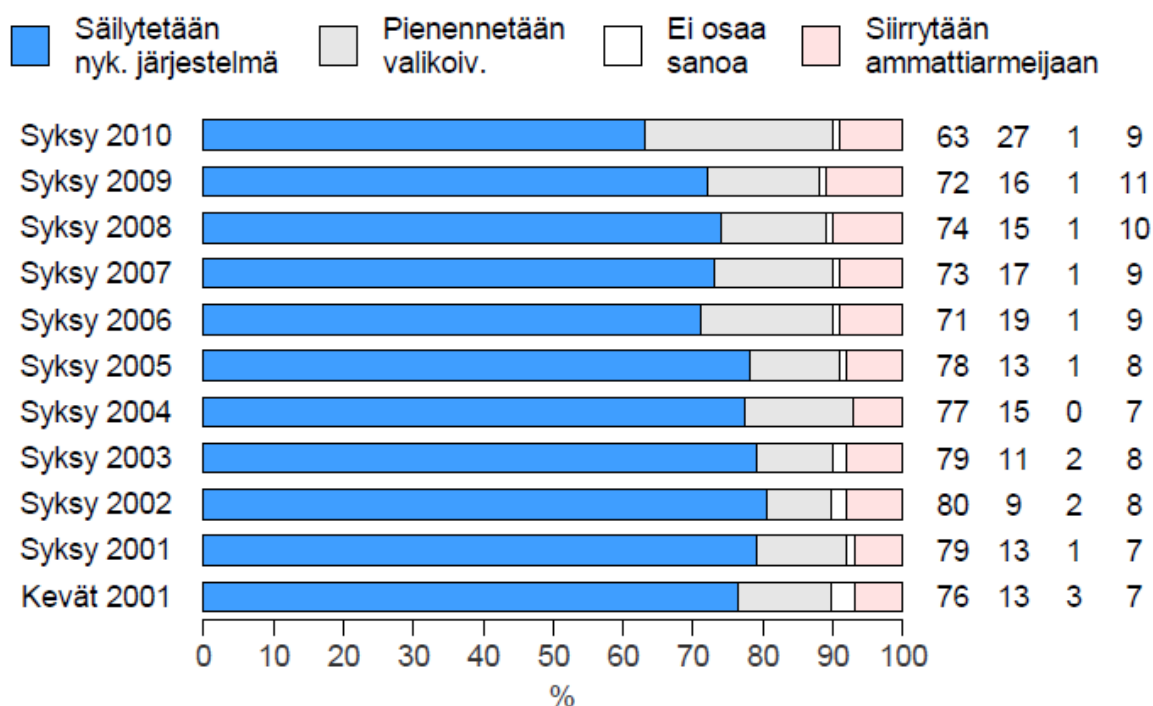
⁵² Asevelvollisuuslaki 3 luku 10 §

⁵³ Puolustusministeriö (2010a), s. 31

⁵⁴ Puolustusministeriö (2010a), s. 8 - 13, 17 - 27

4.2 Kansalaisten suhtautuminen

Kansalaisten yleistä suhtautumista asevelvollisuuteen on seurattu yhä tarkemmin viime vuosina. Muun muassa Maanpuolustustiedotuksen suunnittelulautakunta (MTS) on tutkinut kansalaisten suhtautumista asevelvollisuuteen vuosittaisissa kyselyissään vuodesta 2001 lähtien. Tutkimuksissa on esitetty asevelvollisuuteen liittyvä kysymys. Kysymyksessä on annettu vaihtoehtoisiksi nykyisen järjestelmän säilyttäminen, valikoivuuden lisääminen ja siirtyminen ammattiarmeijaan. Kuluneen vuosikymmenen aikana asevelvollisuuden nykyisen muodon kannalla on ollut 71 - 80 % kansasta. Uusimmassa, vuoden 2010, kyselyssä tämä luku oli kuitenkin enää vain 63 %. Ikäluokittain tarkasteluerot ovat kohtalaisen pieniä ja alueellisesti kannatus on pienintä Etelä-Suomessa. Naisten ja miesten välillä kannatus jakautuu siten, että naisista 66 % ja miehistä 59 % on nykyisen järjestelmän kannalla.⁵⁵

Kuva 1: Suomalaisia mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta 2010: "Suomessa on käytössä miesten yleiseen asevelvollisuuteen perustuva puolustusjärjestelmä, jossa mahdollisimman suuri osa ikäluokasta saa sotilaallisen koulutuksen ja joka tuottaa suuren reservin. Pitäisikö nykyinen järjestelmä säilyttää vai siirtyä valikoivaan varusmiespalvelukseen, jolloin vain osa ikäluokasta saa sotilaallisen koulutuksen ja jolloin reservin määrä supistuisi, vai kokonaan siirtyä palkattuun, henkilömäärältään pienempään ammattiarmeijaan?"⁵⁶

⁵⁵ MTS (2010), s. 5

⁵⁶ MTS (2010), s. 16

Asevelvollisuuden kannatuksen pienenemiseen on varmasti monia syitä. Maailman talouden taantuminen on herättänyt paljon säästötarpeita ja siksi paljon keskustelua myös puolustusmenoista. Keväällä 2012 tehtävät puolustusmäärärahojen leikkaukset ja säästötoimet ovat tuoneet keskustelun mediaan.⁵⁷ Nykyiselle asevelvollisuudelle on esitetty useita vaihtoehtoja. Ihmiset ovat saaneet vertailupohjaa. Osa näistä vaihtoehtoista sisältää jopa rahallisia laskelmia, joissa vertaillaan nykyistä asevelvollisuutta ja ehdotettua mallia taloudellisesti. Tällaiset vertailut saattavat olla tarkoituksellisesti harhaanjohtavia ja hämäävät tietämätöntä lukijaa. Keskustelun lisääntyminen on myös lisännyt kansan tietoutta muusta maailmasta. Tietoisuus siitä, että lähes koko muu Eurooppa kokoaa armeijansa eri tavalla kuin Suomi, on varmasti muuttanut mielipiteitä. Myös sodan pelko on unohtunut. Edellisen sodan sukupolvet alkavat olla kuolleita ja sota saattaa tuntua kaukaiselta ajatukselta. Uhkakuviksi koetaan enemmän energian saatavuus, tartuntataudit ja suuronnettomuudet kuin varsinainen aseellinen hyökkäys Suomea vastaan.⁵⁸ Tällaiset asiat laskevat suuren reservipohjaisen armeijan tarpeellisuutta kansan silmissä ja vaikuttavat siten mielipiteisiin asevelvollisuudesta. Tälläkin hetkellä kuitenkin selvä enemmistö kansasta on nykyisen mallin kannalla.

4.3 Taloudelliset vaikutukset

Vuodelle 2011 puolustushallinnolle esitettyjen määrärahojen suurus oli 2 853 milj. euroa. Se on noin 1,5 prosenttia ennustetusta bruttokansantuotteesta ja noin 5,7 prosenttia ennustetuista valtion menoista. Tästä summasta noin 1 696 milj. euroa menee puolustusvoimien toimintamenoihin. Noin puolet toimintamenoista on palkkausmenoja. Puolustusmateriaalihankintoihin esitetty määrärahojen osuus on noin 738 milj. euroa ja kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin menevien määrärahojen osuus noin 59 milj. euroa. Kriisinhallintajoukkojen suunnitellut ylläpitomenot (noin 60 milj. euroa) sisältyvät ulkoasianministeriön pääluokkaan.⁵⁹ Karkeasti voitaisiin siis sanoa, että noin yksi kolmasosa puolustusvoimien menoista kuluu palkkoihin, yksi kolmasosa kalustohankintoihin ja yksi kolmasosa koulutukseen sekä muihin toimintamenoihin.

Asevelvollisuusjärjestelmän kokonaisvaltaisten taloudellisten vaikutusten laskeminen Suomelle on kuitenkin hyvin hankalaa. Vaikutusketjut ovat pitkiä ja niitä on vaikea ennustaa. Varusmiehelle annettavan koulutuksen kustannukset voidaan kyllä laskea. Ne muodostuvat muonituksesta, terveydenhuollosta, varusmiesten päivärahoista ja muista ylläpitokustannuk-

⁵⁷ Puheloinen (2012)

⁵⁸ MTS (2010), s. 62

⁵⁹ Puolustusministeriö (2010b)

sista sekä koulutuskustannuksista. Vuonna 2005 puolustusministeriön arvio yhden varusmiehen koulutuksen kustannuksista oli keskimäärin 11 850 euroa. Kun vuonna 2005 varusmieskoulutuksen aloitti 28 000 varusmiestä, tuli heidän yhteiskustannuksikseen 331,8 milj. euroa. Reserviläisten kertausharjoitukset maksoivat taas keskimäärin 637 euroa/reserviläinen, joten vuonna 2005 koulutettujen 32 000 reserviläisen kokonaiskustannukset olivat noin 20,4 milj. euroa.⁶⁰

Edellisiin kustannuksiin eivät siis sisälly kouluttajien palkat. Sen lisäksi on otettava huomioon, että kyseiset varusmiehet ovat varusmiespalveluksen ajan poissa työelämästä. Mikäli kyseessä on opiskelija, viivästyy hänen työelämään pääsemisensä todennäköisesti varusmiespalveluksen ajan. Lisäksi myöhemmin tulevat kertausharjoitukset ovat myös poissa työajasta. Menetetty työaika voidaan periaatteessa vähentää bruttokansantuotteesta. Puolustusministeriön teettämässä tutkimuksessa laskettiin vuonna 2005 varusmiespalveluksessa olleiden 28 000 varusmiehen ja 32 000 reserviläisen menetetyn työajan vaikutus bruttokansantuotteeseen. Varusmiesten keskimääräiseksi palvelusajaksi laskettiin 260 vuorokautta ja kertausharjoitusten keskimääräiseksi kestoksi 5 vuorokautta. Bruttokansantuote jaettiin työkäisten henkilöiden määrällä ja näin saatiin tietää yhden henkilön tuottama työarvo vuotta kohden. Kun varusmiesten ja reserviläisten menetetty työaika suhteutettiin vuodessa tuotettuun bruttokansantuotteeseen henkilöä kohti ja tämä kerrottiin varusmiesten ja reserviläisten kokonaismäärällä, saatiin luku, joka kertoi menetetyn työvoiman arvon. Kun tätä lukua verrattiin tilastokeskuksen antamaan BKT/capita arvoon (bruttokansantuote asukasta kohti), saatiin menetetyn työvoiman arvoksi noin 0,6 - 1 mrd. euroa. Tämä luku kertoo, kuinka paljon suurempi bruttokansantuote olisi vuonna 2005 voinut olla, jos kaikki varusmiehet ja reserviläiset olisivat käyneet töissä sotilaskoulutuksen sijaan.⁶¹

Monet asevelvollisuuden vastustajat käyttävät menetettyä työvoimaa perusteluna asevelvollisuutta vastaan. Edellä laskettuja lukuja ei voida kuitenkaan laskea suoraksi tappioksi kansantaloudelle. Ensinnäkin kaikki varusmieskoulutuksessa olevat eivät välttämättä silti kävisi töissä tai opiskelisi, vaikka he eivät olisikaan varusmiehinä. Täytyy myös muistaa varusmieskoulutuksen antama arvo siviilielämään. Varusmiehenä opittuja taitoja on hyvin vaikea rahallisesti arvioida, mutta esimerkiksi johtajakoulutusta arvostetaan tunnustetusti koko maassa. Puolustusvoimat myös työllistää paljon ulkopuolisia ihmisiä ja yrityksiä esimerkiksi kalustohankintojen ja vastaavien kautta. Ei myöskään voi ajatella, että puolustusbudjetti käytettäisiin kokonaisuudessaan johonkin muuhun ja henkilötyövoima vapautettaisiin täydellisesti muihin

⁶⁰ Puolustusministeriö (2007), s. 25

⁶¹ Puolustusministeriö (2007), s. 32, 33

kuin puolustustehtäviin. On ajateltava, että jos puolustusbudjettia ei käytettäisi asevelvollisuuteen, se käytettäisiin jotenkin muuten Suomen puolustukseen. Tällöinkin menetettäisiin henkiloityvoimaa, joskin ei välttämättä yhtä paljon.

5. VALIKOIVA ASEVELVOLLISUUS

5.1 Valikoiva asevelvollisuus rekrytointimuotona

Valikoiva asevelvollisuus on asevelvollisuuden muoto, jossa velvollisuus ei koske samalla tavalla kaikkia. Suomessa on siis tälläkin hetkellä käytössä eräällä tavalla valikoiva asevelvollisuus, koska se on naisten osalta vapaaehtoinen. Myöskään ikäluokan miehistä kaikki eivät suorita asevelvollisuutta esimerkiksi huonon fyysisen kunnon tai jonkin sairauden takia. Sitäkin voi pitää valikoivana asevelvollisuutena. Tässä tutkielmassa valikoiva asevelvollisuus tarkoittaa kuitenkin vielä selvästi enemmän valikoivaa mallia, jossa ikäluokasta huomattavasti pienempi osuus suorittaa asevelvollisuuden.

Valikoiva asevelvollisuus rekrytointimuotona Suomessa säilyttäisi siis asevelvollisuuden. Varsinaista markkinointia sotilasurasta ei edelleenkään välttämättä tarvittaisi, vaan asevelvollisuuden suorittajat valittaisiin ikäluokasta jollain tietyllä kriteerillä. Valintamenettely voisi toimia esimerkiksi siten, että ensin ikäluokasta etsittäisiin kaikki vapaaehtoiset kutsuntakirjeiden ja internetkutsuntojen avustuksella. Tämän jälkeen puuttuva määrä arvottaisiin ikäluokan jäljellä olevista henkilöistä. Vapaaehtoisia etsittäisiin kaikista ikäluokan edustajista, mutta arvonta suoritettaisiin vain ikäluokan miesten kesken. Vapaaehtoisten ja arvottujen tulisi tietysti täyttää vaadittavat psykologiset ja fyysiset vaatimukset. Arvotuilla olisi samanlainen oikeus suorittaa vaihtoehtoinen siviilipalvelus kuin nykyään. Totaalikieltäytyjiä rangaistaisiin myös samoin periaattein kuin nykyään. Vaihtoehtoisen palveluksen ja totaalkieltäytyjien tilalle arvottaisiin uudet henkilöt. Asevelvollisuuden suorittajien määrä tietysti vähenisi nykyisestä. Vapaaehtoisten naisten määrä pysyisi oletettavasti samankokoisena kuin nykyään ja asepalveluksen suorittavien miesten määrä pienenesi. Määrän pieneneminen riippuisi tietysti siitä, kuinka suuri osa vapaaehtoisuuden jälkeen jäljelle jäävistä miehistä arvotaan asevelvollisiksi.

Eduskuntapuolue Vihreät on esittänyt edellisen kaltaista mallia Suomen nykyisen asevelvollisuuden tilalle. Valikoivalla asevelvollisuudella he haluaisivat ottaa askeleen kohti täysin vapaaehtoista ammattiarmeijaa. Erona on kuitenkin se, että Vihreiden lopullisena päämääränä on täysin sukupuolineutraali armeija. Myöskään rangaistuksia kieltäytymisestä ei heidän mu-

kaansa pitäisi langettaa. Valikoivan asevelvollisuuden avulla he tavoittelisivat 75 000 - 150 000 sotilaan reserviä. Pienemmän reservin he perustelevat muuttuneilla uhkakuvilla. Heidän mielestään laaja-alainen sotilaallinen hyökkäys Suomeen ei ole enää realistinen vaihtoehto, vaan Suomen on varustauduttava strategisen iskun torjuntaan, johon kyseisen kokoinen reservi heidän mielestään riittäisi. Vapaaehtoisten määrää Vihreät pyrkisivät kasvattamaan esimerkiksi suuremmilla päivärahoilla. Myös siviilikoulutus pyrittäisiin ottamaan huomioon varusmieskoulutuksessa. Esimerkiksi terveysalan ammattilaiset voisivat selvitä lyhemmällä varusmieskoulutuksella.⁶²

Vihreiden ehdotus ei täytä uskottavan alueellisen puolustuksen vaatimaa henkilömäärää.⁶³ Jos taas koulutettaisiin armeija, joka valmistautuu Vihreiden ehdotuksen mukaan vain strategisen iskun torjuntaan, jouduttaisiin koulutusta ja armeijan järjestelmää muuttamaan täysin. 150 000 sotilaan reservipohjainen armeija ei palvelisi tarkoitustaan Suomen puolustusvoimina. Jos virallisia uhkamalleja ja uhkakuvia muutettaisiin, voisi tilanne olla toinen. Jos Suomen puolustusvoimien päätehtäväksi päätettäisiinkin esimerkiksi kansainvälinen kriisinhallinta, voisi pienempi reservi olla perusteltua. Tällöin valikoiva asevelvollisuus voisi olla tarkoituksenmukaista.

5.2 Kansalaisten suhtautuminen

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta on tutkinut kyselyissään myös suomalaisten suhtautumista mahdolliseen valikoivaan asevelvollisuuteen. Tutkimuksen mukaan viime vuosina jonkinlaisen valikoivuuden lisäämistä on kannattanut 13 - 19 % vastaajista. Luku on kasvanut vuosien saatossa ja vuoden 2010 kyselyssä siirtymistä valikoivaan varusmiespalvelukseen kannattaakin 27 % vastaajista, miehistä 28 % ja naisista 26 %. Kyselyssä ei kuitenkaan ole otettu kantaa siihen, millä tavalla varusmiespalvelus olisi valikoivaa. Kun kysyttiin, millä perusteella valikointi pitäisi tehdä, jos varusmieskoulutuksen saavien määrää pienennettäisiin nykyisestä, niin 72 % vastasi oman halukkuuden, 62 % testauksen perusteella todettavan fyysisen ja psyykkisen kunnon sekä 38 % vapaaehtoisuuden määrääväksi valintakriteeriksi. Seuraavaksi kannatusta saivat: 14 % tasapuolisesti maan eri osista tapahtuva valinta, 4 % lukion tai ammattikoulun päästötodistusten mukaan tapahtuva valinta ja 1 % arpominen.⁶⁴

⁶² Vihreät (2010), s. 2 - 9, VNS (2009), s. 77 - 78

⁶³ VNS (2009), s. 77 - 78

⁶⁴ MTS (2010), s. 5 - 6

Vajaa kolmannes kannattaisi siis valikoivuuden lisäämistä varusmiespalveluksen suorittajissa. Suurin osa haluaisi, että valikointi tapahtuisi oman halukkuuden perusteella. Ongelmana kuitenkin on se, että pelkästään oman halukkuuden perusteella varusmiespalvelukseen saapuvien määrä olisi aivan liian pieni. Siilasmaan työryhmän teettämän kyselyn mukaan vain 16 % varusmiehistä oli samaa mieltä ja 16 % osittain samaa mieltä, että he olisivat tulleet varusmiespalvelukseen, jos se olisi ollut vapaaehtoista.⁶⁵ On huomattava, että vastaajina olivat vain sellaiset henkilöt, jotka olivat tulleet varusmiespalvelukseen. Luvun voidaankin olettaa olevan pienempi, kun koko ikäluokka otetaan huomioon. Vihreiden tutkimuksen mukaan Ruotsissakin ikäluokasta vain noin 10 - 12 % miehistä ja 0,8 % naisista suoritti varusmiespalveluksen ennen ammattiarmeijaan siirtymistä.⁶⁶ Lisäksi on otettava huomioon ryhmän paine. Kun kaikki tai suurin osa suorittaa varusmiespalveluksen, kokee yksilö sen normaaliksi ja hyväksyttäväksi käytännöksi. Siilasmaan työryhmän tutkimusraportissa todetaankin: *”Mitä enemmän varusmiehiä valikoidaan, sitä vähemmän on jatkossa varusmiespalveluksesta kiinnostuneita henkilöitä.”*⁶⁷ Eli kun varusmiespalvelus ei olekaan enää kaikille pakollinen, alkaa vapaaehtoisten määrä vähentyä entisestään. Palveluksen suorittamatta jättämistä alettaisiin kenties pitää hyväksyttävänä tai jopa toivottavana vaihtoehtona.

Pelkät vapaaehtoiset eivät siis riitä vaan jonkinlainen valikointi on suoritettava vapaaehtoisten rekrytoinnin jälkeen. Mikäli valikointiperusteena käytettäisiin testatun fyysisen ja psyykkisen kunnon perusteella tapahtuvaa valikointia, se voisi tuottaa eripuraa testatuissa. Voitaisiinko tuloksia enää pitää luotettavina vai alkaisivatko testattavat tahallaan menestyä huonosti testeissä, mikäli he eivät haluaisi suorittaa asevelvollisuuttaan? Helpoin tapa valikoida varusmiespalvelukseen osallistujat olisi arvonta. Tämä kuitenkin eriarvoistaa kansalaiset pahasti. Arvonnan kautta asevelvollisiksi joutuneet voisivat tuntea itsensä kaltoin kohdelluiksi ja heidän palvelusmotivaationsa voisi olla huono. Myös luokkaerot saattaisivat korostua. Olisiko mahdollista, että rikas henkilö maksaisi rahaa köyhemmälle, jotta tämä suorittaisi arvotun asevelvollisuuden puolestaan? Siilasmaan työryhmän tutkimus päättyi sellaiseen tulokseen, että valikoiva asevelvollisuus ajaa kansan väistämättä lopulta ammattiarmeijaan.⁶⁸ Tästä on hyvänä esimerkkinä naapurimaamme Ruotsi, joka siirtyi asevelvollisuudesta ensin valikoivaan asevelvollisuuteen, josta taas edelleen ammattiarmeijaan.⁶⁹ Arvonnan aiheuttama eriarvoisuus voisi myös heikentää maanpuolustustahtoa.

⁶⁵ Puolustusministeriö (2010a), s. 33

⁶⁶ Vihreät (2010), s. 6

⁶⁷ Puolustusministeriö (2010a), s. 32

⁶⁸ Puolustusministeriö (2010a), s. 33

⁶⁹ Jonsson & Nordlund (2010), s. 10

5.3 Taloudelliset vaikutukset

Oletetaan, että Suomessa olisi edellisen ehdotelman mukainen valikoiva asevelvollisuus. Miespuolisesta ikäluokasta kerättäisiin vapaaehtoisista ja arpomalla 50 % suorittamaan varusmiespalveluksen. Lukuun laskettaisiin mukaan myös vapaaehtoiset naiset. Varusmiespalveluksen pituus olisi edelleen sama (keskiarvoltaan 260vrk). Koska ikäluokan koko näyttäisi olevan vakiintumassa noin 30 000⁷⁰ mieheen, olisi tällöin vuosittain noin 15 000 varusmiespalveluksen suorittajaa. Jos heistä noin 80 % valittaisiin sodan ajan joukkoihin ja palvelusajaksi määrättäisiin 15 vuotta, saataisiin noin 180 000 sotilaan reservi. Se olisi siis hiukan isompi kuin esimerkiksi Vihreiden ehdotuksessa. Kun verrataan vuosittain koulutuksensa aloittavien varusmiesten määrää esimerkiksi vuonna 2005 aloittaneeseen 28 000 varusmieheen⁷¹, voidaan laskea suorat säästöt. Ensinnäkin noin 13 000 henkilötyövuotta vapautuisi muuhun talouteen. Lisäksi, kun yhden varusmiehen koulutuksen, muonituksen, terveydenhuollon ja muun ylläpidon kustannukset olivat keskimäärin noin 11 850e⁷², voidaan koulutuskustannusten katsoa laskevan vuosittain noin 154 milj. euroa. Se on siis noin 46 % vuonna 2005 tähän käytetystä 331,8 milj. eurosta.⁷³ Säästöt reservin kouluttamisessa voidaan olettaa olevan samaa suhdeluokkaa. Lisäksi säästöjä voidaan katsoa syntyvän, kun tarvittavien varuskuntien ja kaluston määrä on pienempi.

Säästöt siis tulevat siitä, että koulutettavia on vähemmän. Vapaaehtoisten hankkiminen tuotaisi todennäköisesti lisäkuluja. Siilasmaan työryhmän raportin mukaan vain 16 % varusmiehistä olisi tullut palvelukseen varmasti jos se olisi ollut vapaaehtoista.⁷⁴ Jotta edes osa varusmiehistä saataisiin vapaaehtoisina, jouduttaisiin esimerkiksi päivärahoja nostamaan ja varusmiespalveluksen markkinointia tehostamaan. Suurimmaksi osaksi arpomalla hankitun joukon laatu ja motivaatio olisi todennäköisesti paljon nykyistä huonompi johtuen eriarvoistamisesta. Koska suurin osa kouluttajistakin on varusmiehiä, kärsisi myös koulutuksen taso. Koulutuksen tehokkuuden heikentyminen voidaan katsoa myös taloudelliseksi tappioksi. Se jouduttaisiin kompensoimaan esimerkiksi suuremmilla määrillä kertausharjoituksia tai esimerkiksi pidemmällä varusmiespalveluksella. Varusteiden ja kaluston pitäisi olla myös nykyaikaisempaa ja tehokkaampaa, jotta pienemmän joukon toimintakyky olisi uskottavaa. Ei voida myöskään unohtaa menetettyä koulutuksellista arvoa, kun varusmiespalveluksen suorittaa huomattavasti pienempi osa väestöstä. Varusmieskoulutuksen aikana saatua johtajakoulutusta ja esi-

⁷⁰ Elävänä syntyneet 1971 - 2010

⁷¹ Puolustusministeriö (2007), s. 25

⁷² Puolustusministeriö (2007), s. 25

⁷³ Puolustusministeriö (2007), s. 25

⁷⁴ Puolustusministeriö (2010), s. 33

merkiksi sosialisoitumista on vaikea mitata suoraan rahassa, mutta niillä on myös taloudellinen arvo. Vastaavan koulutuksen hankkiminen siviilissä maksaa yhteiskunnalle paljon. Myös mahdollinen sosiaalinen syrjäytyminen voi kasvaa, kun ikäluokan miehet eriarvoistetaan arpomalla ja varusmieskoulutuksen aikana luotavat sosiaaliset suhteet jäävät osalta ikäluokasta puuttumaan. Sen lisäksi on otettava huomioon, että varusmieskoulutuksen aikana saatu terveydenhuolto on järjestettävä myös siviilissä. Suoria säästöjä on siis vaikea laskea. Säästöjä toki voidaan olettaa syntyvän, kun miesmäärää pienennetään.

6. VAPAAEHTOISUUTEEN PERUSTUVA REKRYTOINTI

6.1 Vapaaehtoisuus rekrytointimuotona

Suurin osa Euroopan maista on siirtynyt täysin vapaaehtoisuuteen perustuvaan rekrytointiin armeijoissaan. Syynä tähän on se, ettei itä-länsikonfliktia pidetä enää uhkana. Lisäksi Naton laajentumisen on katsottu antavan lisäturvaa. Asevoimien kehittämisen painopiste on vähitellen siirtynyt oman maan puolustamisesta kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.⁷⁵ Armeijoiden käyttötarkoitus on siis muuttunut. Se on myös väistämättä vaikuttanut siihen, millainen armeijan tulee olla. Lopputuloksena järkevin rekrytointipolitiikkakin muuttuu.

Täysin vapaaehtoisuuteen perustuva armeija toimii kuten mikä tahansa työnantaja. Ketään ei pakoteta työntekijäksi. Työnantaja, tässä tapauksessa puolustusvoimat, markkinoi ja rekrytoi työntekijänsä eli sotilaat halukkaiden joukosta. Puoluepoliittinen yhdistys Vihreä miesliike on tehnyt oman ehdotelmansa tällaisesta täysin vapaaehtoisuuteen perustuvasta armeijasta Suomessa. Heidän mallissaan armeijaan on kelpuutettu hakemaan jokainen 18 - 21-vuotias Suomen kansalainen. Heistä noin 4 % valittaisiin palvelukseen erilaisten soveltuvuustestien perusteella. Näin noin 8000 miestä tai naista aloittaisi koulutuksen vuosittain. Armeija perustuisi edelleen reserviläisiin, mutta kanta olisi pienempi ja kertausharjoituksia paljon enemmän.⁷⁶ Toinen vaihtoehto voisi olla täysin ammattisotilaista koostuva armeija. Siilasmaan työryhmän tekemien laskelmien mukaan Suomen nykyisellä puolustusbudjetilla pystyttäisiin ylläpitämään kuitenkin vain alle 20 000 ammattisotilaan armeijaa. Jos luku haluttaisiin kasvattaa 60 000 sotilaaseen, pelkät henkilöstömenot kasvaisivat vuosittain jopa 1,5 miljardilla eurolla. Säästöä ei tulisi edes pienemmistä kalustomenoista. Jotta 60 000 sotilaan armeija pystyisi toimimaan edes jotenkin tehokkaasti, he tarvitsisivat viimeisintä huipputekniikkaa tuekseen, eikä puolustuksen uskottavuudesta olisi silti takeita. Nykyisen taloudellisen kehityksen huo-

⁷⁵ Puolustusministeriö (2010a), s. 28

⁷⁶ Vihreä miesliike (2010)

mioon ottaen ei tällainen vaihtoehto ole millään tapaa mahdollinen.⁷⁷ Siksi pohjaan vertailuni Vihreän miesliikkeen ehdotelman kaltaiseen malliin.

Koulutus alkaisi kolme kuukautta kestäväällä peruskoulutuskaudella, joka olisi nykyisen peruskoulutuskauden tyylinen. Tämän jälkeen 7000:lle tarjottaisiin reserviläissopimusta. Näin jätettäisiin vara mahdollisille keskeyttäjäille. Reserviläissopimuksen allekirjoittajat sitoutuisivat reservissä oloon 40-vuotiaaksi asti. Peruskoulutuskauden palkka olisi 1500e/kk. Peruskoulutuskautta seuraisi jatkokoulutus, joka kestäisi miehistöllä 6 ja johtajilla 9 tai 12 kuukautta. Jatkokoulutuskauden palkka vaihtelisi tehtävän mukaan, mutta olisi keskimäärin noin 2000e/kk. Jatkokoulutuksen keskeyttäjät siirrettäisiin niin sanottuun poimintareserviin. Noin 137 000 sotilaan reservi jakautuisi neljään eri palvelusluokkaan. Nämä olisivat kantahenkilökunta (n. 7000 sotilasta), joka toimisi nykyisen kaltaisissa tehtävissä ja olisi saanut ammattikoulutuksen työhönsä, operatiivinen reservi (n. 52 000 sotilasta), johon kuulutaan kahdeksan ensimmäistä palvelusvuotta, alueellinen reservi (n. 35 000 sotilasta), johon kuulutaan seuraavat viisi vuotta ja poimintareservi (n. 43 000 sotilasta), jossa palvellaan sopimuksen viimeiset vuodet. Reservit jakautuvat siten, että operatiivisessa reservissä ovat nuorimmat ja suorituskykyisimmät joukot. Ne myös kertaavat eniten ja saavat eniten reserviläiskorvausta. Niin ikään iän noustessa kertausten määrä vähenee, reserviläiskorvaus pienenee ja siirrytään alueelliseen- ja poimintareserviin. Myös kertausharjoitusvuorokausilta maksettaisiin palkkaa. Palkan suuruus määräytyisi tehtävän vaativuuden ja sotilaan iän perusteella. Operatiivinen reservi kertaaisi noin kolme viikkoa vuodessa ja alueellinen reservi noin viikon vuodessa. Poimintareservin kertausharjoitukset olisivat vapaaehtoisia. Keskimäärin siellä kuitenkin kerrat-taisiin yhteensä neljä viikkoa.⁷⁸

Vihreä miesliike perustelee armeijamalliansa rahallisilla säästöillä ja tehokkuuden paranemisella. Heidän mukaansa suuremmilla kertausmäärillä ja nykyaikaisemmalla kalustolla pienempikin armeija on nykyistä paljon tehokkaampi. Kyseessä olisi siis täysin vapaaehtoisuuteen perustuva niin sanottu puoliammattiarmeija.⁷⁹ Armeijan tehokkuuden suhteen on oltava ainakin hieman skeptinen. Reservin koko ei kata uskottavan alueellisen puolustuksen vaatimaa henkilömäärää.⁸⁰ Emme voi myöskään puhua täysin ammattiarmeijasta, koska pääosa sotilaista on kuitenkin vain reserviläisiä eikä ammattisotilaita, vaikka kertausharjoitusten määrää kasvatetaankin. On myös otettava huomioon, että ikäluokasta vain pieni osa astuisi palvelukseen. Monet ikäluokan potentiaalisimmat yksilöt saattaisivat olla hakematta palvelukseen.

⁷⁷ Puolustusministeriö (2010a), s. 18 - 19

⁷⁸ Vihreä miesliike (2010)

⁷⁹ Vihreä miesliike (2010)

⁸⁰ VNS (2009), s. 77 - 78

Koulutettavien laatu voisi siis heiketä. Kyseisen armeijamallin tuottamat säästöt voivat myös olla arvaamattomia. Säästöjä perustellaan mallissa henkilötyövuosien vapautumisella. Henkilötyövuodet kuitenkin kasvattavat bruttokansantuotetta vain jos henkilöt käyvät töissä. Myöskään 4 % rekrytoiminen ikäluokasta ei ole itsestäänselvyys. Sen toteutuminen voi vaatia kovaa markkinointia.

6.2 Kansalaisten suhtautuminen

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan teettämän kyselyn mukaan viime vuosina ammattiarmeijaan siirtymisen kannalla on ollut 8 - 11 % suomalaisista. Vuonna 2010 luku oli 9 %, mutta ikäluokittain tarkastelussa on suuria eroja. 50 - 79-vuotiaista vain 5 % tukee ammattiarmeijaan siirtymistä, keski-ikäisistä 35 - 49-vuotiaista 7 %, 25 - 34-vuotiaista 13 % ja nuorista alle 25-vuotiaista 20 %. Näyttäisi siis siltä, että mitä nuoremmista suomalaisista on kyse, sitä suurempaa kannatusta siirtyminen ammattiarmeijaan saa. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että Vihreän miesliikkeen esittelemässä mallissa sotilaiden koulutus muistuttaa monilta osin nykyistä varusmieskoulutusta. Reservissä ollessaan voi myös tehdä muuta työtä. Jonkinlaista suuntaa suhtautumisesta tämänkaltaiseen malliin antaisikin ehkä kysely täysin vapaaehtoisesta varusmiespalveluksesta. MTS:n teettämän kyselyn mukaan vuonna 2010 vastanneista suomalaisista 35 % suhtautui myönteisesti siihen, että varusmiespalvelus olisi myös miehille vapaaehtoinen. Alle 25-vuotiaista jopa 52 % oli tätä mieltä ja vastaavasti yli 50-vuotiaista vain 30 %. Kielteisesti vapaaehtoiseen varusmiespalvelukseen suhtautui taas 62 % vastaajista.⁸¹ Kun otetaan huomioon, että palkkaedut olisivat nykyistä varusmiespalvelusta huomattavasti paremmat, saattaisivat luvut olla vieläkin myönteisempiä. Toisaalta puolustuksen uskottavuuteen ei tässä ole otettu mitään kantaa.

Ketkä sitten lähtisivät kouluttautumaan sotilaiksi? Ruotsin puolustusministeriön teettämän tutkimuksen: ”Frivilliga soldater istället för plikt” mukaan kansainvälisesti mailla, jotka ovat siirtyneet vapaaehtoisuuteen perustuvaan rekrytointiin, on vaikeaa rekrytoida yli 4 % ikäluokasta. Länsimaisista sotilasvalloista ainoastaan USA pääsi selvästi yli 4 % rekrytointimäärään ikäluokasta. Se näkyykin maan puolustusbudjetissa, jossa käytetään paljon rahaa rekrytointiin.⁸² Toisaalta Siilasmaan työryhmän varusmiehille teettämän kyselyn mukaan 16 % oli samaa mieltä ja 16 % osittain samaa mieltä siitä, että he olisivat tulleet varusmiespalvelukseen, jos se olisi ollut vapaaehtoista.⁸³ He kuitenkin olivat jo varusmiespalveluksessa sillä hetkellä,

⁸¹ MTS (2010), s. 5 - 6

⁸² Jonsson & Nordlund (2010), s. 46

⁸³ Puolustusministeriö (2010a), s. 33

eli heillä oli siitä jo kokemusta. Mukana vastaamassa ei siis ollut suurinta osaa ikäluokan naisista ja vain noin 80 % ikäluokan miehistä. Eli luku 16 % voitaneen vähintäänkin puolittaa, kun puhutaan koko ikäluokasta. Toisaalta taas paremmat rahalliset edut houkuttelisivat todennäköisesti lisää vapaaehtoisia.

Näyttäisi siltä, että vain kymmenesosa suomalaisista kannattaisi ammattiarmeijaan siirtymistä, mutta reilu kolmannes suhtautuisi myönteisesti vapaaehtoiseen varusmiespalvelukseen. Vihreän miesliikkeen ehdotelma niin sanotusta puoliammattiarmeijasta saattaisi saada kannatusta jostain näiden lukujen väliltä. Toisaalta nuorisosta yli puolet oli vapaaehtoisen varusmiespalveluksen kannalla, eli kannatus saattaisi olla nousussa. 4 % rekrytointitarpeen täyttyminen ikäluokasta taas näyttäisi olevan ainakin hieman haastavaa kansainvälisten kokemusten perusteella. Varusmiespalveluksen tyyppinen koulutus ja mahdollisuus työskennellä muussa työssä reservissä ollessaan auttaisivat kuitenkin todennäköisesti tavoitteeseen pääsyssä. Ainakin tämän hetkisten varusmiesten vastausten mukaan tarpeeksi halukkaita olisi ollut. Toisaalta, kun asevelvollisuutta ei enää ole, alkaa asennekin todennäköisesti muuttua. Kuinka moni haluaa keskeyttää opinnot vaikkapa vuodeksi saadakseen sotilaskoulutuksen, kun suurin osa ikäluokasta jatkavat opiskelua suoraan lukion jälkeen? Muutaman vuoden kuluessa halukkaiden määrän voisikin olettaa laskevan, ja sotilasuran markkinointiin jouduttaisiin panostamaan enemmän rahaa. Näin kävi esimerkiksi Alankomaissa, kun muutama vuosi ammattiarmeijaan siirtymisen jälkeen halukkaiden määrä alkoi selkeästi pienentyä.⁸⁴ Tällä hetkellä rekrytointitarve varmasti täytyisikin, mutta tulevaisuudessa se saattaisi vaatia markkinointia ja rahaa.

6.3 Taloudelliset vaikutukset

Vihreän miesliikkeen esittämän armeijamallin säästöt perustuvat koulutuskustannusten ja kiinteistökulujen pienenemiseen sekä henkilötyövuosien vapautumiseen. Muut kustannukset itse asiassa kasvavat. Varsinkin palkkausmenot kasvavat huomattavasti. Mallin mukaan kolme kuukautta kestävä peruskoulutuskauden aloittaisi 8000 sotilasta, jotka saisivat siitä palkkaa 1500e/kk. Sitä seuraisi jatkokoulutuskausi, joka kestäisi keskimäärin noin 260vrk ja siltä ajalta saisi palkkaa keskimäärin 2000e/kk. Jatkokoulutuskauden kävisi noin 7000 sotilasta. Tämän jälkeen siirryttäisiin reserviin, jonka ajalta saisi reserviläiskorvausta sekä palkkaa kertausharjoituksista. Operatiiviseen reserviin kuuluisi noin 52 000 sotilasta, jotka saisivat reserviläiskorvausta 100e/kk. Tämän lisäksi he saisivat palkkaa kertausharjoituksista 3000e/kk. Kertausten määrä olisi noin kolme viikkoa vuodessa, eli palkkaa niistä kertyisi noin 2160e/v. Alueelliseen reserviin taas kuuluisi noin 35 000 sotilasta. He saisivat 75e/kk reserviläiskorva-

⁸⁴ NATO, Research and Technology Organisation (2007), s. 60

usta ja palkkaa kertausharjoituksista 3500e/kk. Kun kertausten määrä vuodessa olisi noin viikon, tulisi palkkaa kertauksista vuoden ajalta noin 840e. Viimeisimmäksi mennään poimintareserviin, johon kuuluu 43 000 sotilasta. Siellä reserviläiskorvausta maksettaisiin 50e/kk ja palkkaa kertausharjoituksista 4000e/kk. Kun kertausten määrä vuodessa olisi noin 4vrk, tulisi kertauksista palkkaa noin 480e/v. Tämän lisäksi jokaiselle noin 9 500 puolustusvoimien palkoilla olevalle ammattisotilaalle ja siviilityöntekijälle maksettaisiin palkkaa keskimäärin 54 450e/v. Kun huomioon otetaan vielä eläkkeet, saataisiin Vihreän miesliikkeen esittämien laskelmien mukaan vuoden palkkausmenoiksi noin 1,047 miljardia euroa.⁸⁵ Kun tätä vertaa puolustusvoimien vuoden 2011 budjetoituihin henkilöstömenoihin, jotka ovat noin 800 miljoonaa euroa⁸⁶, nähdään, että puoliammattiarmeijalla ne olisivat noin 30 % suuremmat. Lisäksi puolustusmateriaalihankintoja kasvatettaisiin noin 10 % nykyisestä, eli noin 75 miljoonalla eurolla. Koska kertausharjoitusvuorokausien absoluuttinen määrä kasvaa noin kymmenkertaiseksi, kasvaisi niihin tarvittavien varojen määrä samassa suhteessa noin 200 miljoonaa euroa.⁸⁷

Säästöjä tulisi esimerkiksi perus- ja jatkokoulutuskauden koulutuskustannuksista. Jos oletetaan, että koulutus olisi samanhintaista kuin nykyisin, pienenisivät koulutukseen kuluvat menot suoraan verrannollisesti koulutettavien määrään. Koska keskimäärin perus- ja jatkokoulutuskaudella koulutettavien sotilaiden määrä pienenesi noin 66 % verrattuna keskimäärin vuodessa nykyisin koulutettavien varusmiesten määrään, pienenisivät koulutukseen vaaditut kustannukset samassa suhteessa. Tämä tarkoittaisi noin 85 miljoonan euron säästöjä. Vihreä miesliike arvioi mallissaan myös, että koska koulutettavia on paljon vähemmän, kiinteistökulut vähenisivät miltei puoleen nykyisestä, eli ne vähenisivät noin 100 miljoonaa euroa. Myös siviilipalveluksen ja totaali kieltäytyjien aiheuttamat kulut poistuisivat. Toisaalta niin poistuisi myös siviilipalveluksen yhteiskunnalle tuottama hyöty.⁸⁸

Näin laskettuna puolustusbudjetiksi tulisi vuosittain noin 3 300 miljoonaa euroa.⁸⁹ Vuodelle 2011 budjetoituun 2 853 miljoonaa euroon verrattuna se on noin 15,67 % enemmän.⁹⁰ Koska vapaaehtoisuuteen perustuvan mallin budjetista suurempi osa on palkkoja, voitaisiin nettobudjettien eron olettaa olevan hiukan pienempi. Palkoistahan osa tulee verotuksen kautta takaisin valtiolle. Näitä tuloja ei voida kuitenkaan laskea suoraan puolustusbudjetin hyväksi, eivätkä

⁸⁵ Vihreä miesliike (2010)

⁸⁶ Puolustusministeriö (2010b)

⁸⁷ Vihreä miesliike (2010)

⁸⁸ Vihreä miesliike (2010)

⁸⁹ Vihreä miesliike (2010)

⁹⁰ Puolustusministeriö (2010b)

erot suhteellisesti muutu paljon. Suurimmat säästöt tulevat kuitenkin henkilötövuosien vapautumisesta. Kun lasketaan nykyään puolustusvoimissa virassa työskentelevät, varusmiehet sekä keskimääräiset kertausharjoitusmäärät vuodessa, saadaan puolustusvoimien nykyiseksi henkilötövuosien määräksi noin 35 900. Vastaavasti henkilöstön vähentyessä Vihreän miesliikkeen mallissa heidän laskelmiensa mukaan vuosittaisten henkilötövuosien määräksi tulisi noin 20 300. Noin 15 600 henkilötövuotta siis vapautuisi kansantalouden hyväksi.⁹¹ Tilastokeskuksen mukainen keskimääräinen bruttokansantuote asukasta kohti Suomessa oli vuonna 2010 noin 33 600e.⁹² Kun tämä kerrotaan 15 600 henkilöllä, saadaan noin 524 miljoonaa euroa. Eli bruttokansantuote voisi olla periaatteessa noin 524 miljoonaa euroa suurempi vapaaehtoisen armeijamallin aikana verrattuna nykyiseen malliin, jos kaikki kävisivät työssä. Vaikka tämä 524 miljoonaa euroa vähennettäisiin suoraan 3 300 miljoonasta eurosta, päästäisiin 2776 miljoonaan euroon. Se olisi siis vain 2,7 % vähemmän kuin oli budjetoitu puolustukselle vuonna 2011. Suoraa vähennystä ei tietenkään voisi puolustusbudjettiin laskea, koska kasvava bruttokansantuote olisi vain suuntaa-antava arvo ja esimerkiksi kasvavat valtion verotulot eivät kuulu suoraan puolustusbudjettiin. Mallin mukaan puolustusbudjetti siis kasvaisi joka tapauksessa. Kansantaloudellista voittoa saattaisi syntyä hiukan, mutta se olisi epävarmaa ja suhteellisesti pientä verrattuna siihen, kuinka paljon puolustuskyky varmasti heikkenisi, kun reservi pienenisi alle puoleen nykyisestä.

7. PÄÄTELMÄT

Suomen geopoliittisesta sijainnista johtuen ei voida sulkea pois sotilaallisen painostuksen uhkaa valtiota kohtaan. Vaikka jäsenyydet YK:ssa ja EU:ssa ovat turvallisuutta selkeästi parantavia tekijöitä, ne eivät takaa maalle kansainvälistä sotilaallista apua painostuksen uhatesa.⁹³ Myös Naton kumppanuusmaana olemisen voidaan katsoa turvallisuutta lisääväksi tekijäksi, mutta viidennen artiklan turvaa siihen ei kuulu.⁹⁴ Jos Suomi joutuu sotilaallisen painostuksen kohteeksi, sen on itse pystyttävä vastaamaan tilanteeseen ja mahdolliseen sotaan. Tällä hetkellä Suomen puolustus nojaa alueellisen puolustuksen periaatteeseen. Aikaisemmin tutkielmassani totesin, että tarvittava henkilömäärä, jolla se voidaan toteuttaa, on vähintään 250 000 henkilöä.

⁹¹ Vihreä miesliike (2010)

⁹² Kansantalouden tilinpito 2010

⁹³ Linnell (2009), s. 184

⁹⁴ VNS (2009), s. 67

Henkilöstön rekrytointi puolustusvoimiin voi tapahtua asevelvollisuudella, valikoivalla asevelvollisuudella tai vapaaehtoisuuteen perustuen. Jos turvauduttaisiin valikoivaan asevelvollisuuteen, olisi valikoivuutta lisättävä jollain tavalla. Nykyisen väestökehityksen perusteella ja 15 vuoden sijoitusajalla 250 000 sotilaan reservin saavuttamiseksi vaadittaisiin kuitenkin koko miespuolinen ikäluokka.⁹⁵ Valikoivuutta ei siis ole mahdollista lisätä vaikuttamatta puolustuskyyneen. Jos koulutus pysyisi nykyisen kaltaisena, ei valikoivuudella saataisi myöskään säästöjä muuten kuin reservin määrää pienentämällä. Valikoivuuden lisäämistä kansan keskuudessa kannattaa vain vajaa kolmasosa.⁹⁶ Luku on tosin kasvanut hieman viime vuosista. Valikoivuuden aiheuttamat ongelmat taas voisivat olla suuria. Kansalaisten eriarvostaminen voisi aiheuttaa eripuraa ja motivaatio-ongelmia valituille varusmiehille. Kuten Siilasmaan työryhmä tutkimuksessaan totesi, saataisi valikoiva asevelvollisuus johtaa väistämättä lopulta ammattiarmeijaan. Niin kävi esimerkiksi Ruotsissa.⁹⁷ Valikoiva asevelvollisuus ei siis sovi rekrytointimuotona Suomelle.

Nykyisellä puolustusbudjetilla pystyttäisiin ylläpitämään vain 20 000 sotilaan ammattiarmeijaa. Jos haluttaisiin edes 60 000 sotilaan ammattiarmeija, kasvaisivat pelkät henkilöstökulut jo 1,5 miljardia euroa vuodessa.⁹⁸ Ammattiarmeija ei siis näytä olevan järkevä vaihtoehto Suomen puolustusvoimiksi. Entä millainen olisi vapaaehtoisuuteen perustuva niin sanottu puoliammattiarmeija? Tällä hetkellä 62 % Suomen väestöstä suhtautuu kielteisesti vapaaehtoiseen varusmiespalvelukseen.⁹⁹ Suurin osa suomalaisista ei siis vaihtaisi asevelvollisuutta nykyisestä mallista vapaaehtoisuuteen perustuvaan. Vapaaehtoisuuteen perustuvan armeijan rekrytointitarve (noin 4 % ikäluokasta) täytyisi tämän hetkisten mielipiteiden perusteella.¹⁰⁰ Tavoitemäärään pääsemiseen saataisi tulla kuitenkin tulevaisuudessa ongelmia, kuten on käynyt useissa muissakin Euroopan maissa.¹⁰¹ Se saataisi lisätä rekrytointipaineita ja markkinointiin tarvittavaa rahoitusta. Myös palkkausmenojen suuri nousu kasvattaisi puolustusbudjettia. Tarvittavat säästöt syntyisivät siis vapautuvista henkilötyövuosista. 15 600 vapautuvaa henkilötyövuotta antaisivat yli 500 milj. euron kasvupotentiaalin bruttokansantuotteeseen. Taloudellinen hyöty voisi siis olla suuri, mutta se ei näkyisi suoraan puolustusmenoissa. Myöskään uskottavaan alueelliseen puolustukseen tarvittavan reservin koko ei täytyisi. Jos taas reserviä kasvatettaisiin, kasvaisivat puolustusmenot entisestään ja henkilötyövuosia vapautuisi entistä

⁹⁵ Puolustusministeriö (2010a), s. 31

⁹⁶ MTS (2010), s. 5 - 6

⁹⁷ Puolustusministeriö (2010a), s. 33, Jonsson & Nordlund (2010), s. 10

⁹⁸ Puolustusministeriö (2010a), s. 18 - 19

⁹⁹ MTS (2010), s. 5 - 6

¹⁰⁰ Puolustusministeriö (2010a), s. 33

¹⁰¹ NATO, Research and Technology Organisation (2007), s. 60

vähemmän. Parannusta puolustusvoimien nykytilanteeseen ei siis saataisi, ellei Suomen puolustusratkaisua muutettaisi.

Nykymallin kaltainen asevelvollisuus näyttäisi toimivan hyvin puolustusvoimien rekrytointimenetelmänä. Suurin osa, noin 68 % kansasta, on nykyisen asevelvollisuuden kannalla.¹⁰² Taloudellisesti se on ainoa vaihtoehtoista, joka pystyy nykyisen suuruisella puolustusbudjetillä tuottamaan tarpeeksi suuren reservin, jotta alueellinen puolustus voidaan uskottavasti toteuttaa. Sillä on myös jo valmiiksi pitkät perinteet ja pitkälle kehitetyt koulutusjärjestelmät. Vaikka monet Euroopan maista ovatkin luopuneet asevelvollisuudesta, on Suomen asema erilainen. Maan geopoliittinen sijainti, alueellisesti suuri koko ja pieni väestöpohja erottavat Suomen monesta muusta maasta. Jos Suomen uhkamallit ja uhkakuvat muuttuisivat, voisi tilanne olla toinen. Jos esimerkiksi nähtäisiin, että aseellisen painostuksen uhka Suomen maaperällä ei ole mahdollinen ja puolustusvoimien päätehtävä olisi kansainvälinen kriisinhallinta, voisi pieni ammattiarmeija tai jonkinlainen puoliammattiarmeija olla parempi vaihtoehto. Tällä hetkellä asevelvollisuus on kuitenkin paras rekrytointivaihtoehto Suomen puolustusvoimille.

¹⁰² MTS (2010), s. 5

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Ajangiz, Rafael (2000): Being influential without participating the political process. The Case of Conscription in Western Europe, Department of Political Science and Administration Faculty of Social Sciences and Communication, University of the Basque Country, Spain.

Asevelvollisuuslaki, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438>, viitattu 6.1.2012.

Elävänä syntyneet 1971 - 2010, Tilastokeskus, http://www.stat.fi/til/synt/2010/synt_2010_2011-04-15_kuv_001_fi.html, viitattu 9.2.2012.

Envall, Olli (2009): Joukkotuotanto sodan ajan joukkojen koulutusmenetelmänä, MPKK, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, No 1/2009.

Federal Constitution of the Swiss Confederation, <http://www.admin.ch/ch/e/rs/101/a58.html>, viitattu 3.11.2011.

Jonsson, Ulf & Nordlund, Peter (2010): Frivilliga soldater istället för plikt, internationella erfarenheter och ekonomiska konsekvenser, Försvarsdepartementet, FOI, Stockholm.

Kansantalouden tilinpito 2010, Tilastokeskus, http://www.stat.fi/til/vtp/2010/vtp_2010_2011-07-14_tau_001_fi.html, viitattu 17.11.2011.

Kenttäohjesääntö (2007), Yleinen osa, Puolustusjärjestelmän toiminnan perusteet, Pääesikunnan Suunnitteluosasto, Edita Prima Oy, Helsinki.

Koli, Markku (2005): Suomen turvallisuusympäristö, sodankäynnin kehittyminen ja sen vaikutukset puolustusjärjestelmän kehittämiseen, teoksessa *Tietoja Suomen kokonaismaanpuolustuksesta 2006*, kymmenes painos, Helsinki, Edita Prima Oy.

Laitinen, Kari (2005): Suomalainen asevelvollisuus, historiallinen kaari ja kansallinen olemus, Puolustusministeriö, http://www.defmin.fi/files/336/2381_394_Laitinen-Nokkala.pdf, viitattu 6.1.2012.

Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950194>, viitattu 6.1.2012.

Limnell, Jarno & Raitasalo, Jyri (2008): Georgian sota uhkakuvien näkökulmasta, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4, Työpapereita No 28, Edita Prima Oy, Helsinki.

Limnell, Jarno (2009): Suomen uhkakuvapolitiikkaa 2000-luvun alussa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, No 29.

Ministry of Defence, Denmark (2004): Danish Armed Forces, International Perspectives, http://forsvaret.dk/DANILOG/Documents/DANILOG/PIO/Publikationer/danish_armed_forces.pdf, viitattu 1.3.2012.

MPKK, Strategian laitos (2001): Suomen turvallisuusympäristö 2000-luvun alussa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2, No 10.

MTS (2010): Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta, Korian kirjapaino Alanko Ky, Helsinki.

NATO: A short history of NATO, <http://www.nato.int/history/nato-history.html>, viitattu 1.3.2012.

NATO, Research and Technology Organisation (2007): Recruiting and Retention of Military Personnel, [http://ftp.rta.nato.int/public//PubFullText/RTO/TR/RTO-TR-HFM-107///\\$\\$TR-HFM-107-ALL.pdf](http://ftp.rta.nato.int/public//PubFullText/RTO/TR/RTO-TR-HFM-107///$$TR-HFM-107-ALL.pdf), viitattu 15.11.2011.

Nokkala, Arto (2005): Suomalainen asevelvollisuus ja puolustusvoimien henkilöstörakenne kansainvälisessä muutospaineessa, Puolustusministeriö, http://www.defmin.fi/files/336/2381_394_Laitinen-Nokkala.pdf, viitattu 6.1.2012.

Nokkala, Arto (2008): Asevelvollisuus, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 3, Strategian asiatietoa, No 7.

Nokkala, Arto (2009): Uhka ja kumppani, Venäjä Suomen puolustushallinnossa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 28, Edita Prima Oy, Helsinki.

Puheloinen, Ari (2012): Tiedotustilaisuus, Puolustusvoimien rahoitustilanne, Puolustusvoima uudistus,

http://www.upseeriliitto.fi/files/2374/Puolustusvoimain_komentajan_esitys_1.9.2010.pdf, viitattu 27.2.2012.

Puolustusministeriö (2007): Asevelvollisuusjärjestelmän yhteiskunnallisia vaikutuksia, Kirjapaino Keili Oy, Helsinki.

Puolustusministeriö (2010a): Suomalainen asevelvollisuus, Painoyhtymä, Helsinki.

Puolustusministeriö (2010b): Vuoden 2011 puolustusbudjetti, http://www.defmin.fi/index.phtml?4508_m=4411&s=547, viitattu 16.11.2011.

Raitasalo, Jyri (2008): Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 23, Edita Prima Oy, Helsinki.

Rostker, Bernard (2006): I Want You! The Evolution of All-volunteer Forces, RAND Corporation, Santa Monica, USA.

Siviilipalveluslaki, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071446>, viitattu 6.1.2012.

Swedish armed forces, <http://www.forsvarsmakten.se/en/About-the-Armed-Forces/Our-task/>, viitattu 1.3.2012.

Taskutietoa maanpuolustuksesta (2009), kolmas korjattu painos, Pääesikunnan viestintäosasto, Edita Prima Oy, Helsinki.

The Defence Ministry of the Russian Federation (2004): The Priority Tasks of the Development of the armed forces of the Russian Federation, <http://red-stars.org/doctrine.pdf>, viitattu 27.2. 2012.

Valtioneuvoston selonteko (2004): Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16/2004, Edita, Helsinki.

Valtioneuvoston selonteko (2009): Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009, [http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?\\${APPL}=akirjat&\\${BASE}=akirjat&\\${THWID S}=0.44/1325859224_131311&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?${APPL}=akirjat&${BASE}=akirjat&${THWID S}=0.44/1325859224_131311&${TRIPPIFE}=PDF.pdf), viitattu 6.1.2012.

Vihreä miesliike (2010): Armeijamalli, <http://www.vihreamiesliike.fi/?cat=1>, viitattu 1.6.2012.

Vihreät (2010): Kohti valikoivaa asevelvollisuutta, Vihreiden linjaukset asevelvollisuudesta, http://www.vihreat.fi/files/liitto/Asevelvollisuuslinjaukset2010_0.pdf, viitattu 6.1.2012.

War Resisters International, http://www.wri-irg.org/programmes/world_survey/country_report/en/Russian%20Federation, viitattu 3.11.2011.